СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

• № 125 (20. 392) • 1989 йил 28 май, якшанба • Баҳоси 3 тийин.

ДЕМОКРАТИЯ — БИЗ ТАНЛАГАН ТАРИХИЙ ЙЎЛ

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СЪЕЗДИДА

26 май. Кремль. СССР халқ депутатлари съездининг эрталабки мажлисида СССР Олий Советини сайлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш давом эттирилди.

Депутат **И. А. Андреева** СССР Олий Советига сайланган депутатлар ҳозирги вақтда ўзлари машғул бўлиб турган ишни ташлаб, яъни айтиш мумкинки, префессионал парламент аъзолари бўлишни мажбурийми, деган саволга изоҳ беришни сўради.

Депутатга мажлисни олиб борувчи **М. С. Горбачев** берган изоҳда СССР Олий Совети ўз депутатларининг бир қисми уларнинг хоҳишига қараб олдинги лавозимларида ишни давом эттиришдан манфаатдор эканлигини айтди. Ана шу депутатларнинг фаолияти айниқса СССР Олий Советининг комиссияларида фойдали бўлиши мумкинлиги таъкидланди. Бироқ барибир депутатларнинг асосий қисми, мўлжалланаётганидек, мамлакат ҳокимиятининг олий органида доимий ишлайди. Мазкур масалани ҳал этишда депутатларнинг алмашиб туришини назарда тутиб, яна тажриба тўплаш ва фикрлашиб олиш керак бўлади.

Литва делегацияси номидан депутат **В. А. Статулявичюс** иккала палатага сайлов республикалар бўйича ўтказилишини, кейин эса овоз бериш протоколларини тасдиқлашни таклиф этди. У бу таклифни иш шу тартибда олиб борилса, сайловнинг ҳақиқийлиги таъминланади, бошқача ҳолатда эса депутатларнинг кўпчилигига маълум бўлмаган кишиларни ёқлаб овоз берилади деб асослади. Нотиқ шу муносабат билан СССР Олий Советини СССР халқ депутатлари съездидаги халқ депутатлари орасидан республикаларнинг группалари томонидан сайланишини ва съездга ҳисоб бериб унинг томонидан тасдиқланишини кўзда тутиб, СССРнинг амалдаги Конституциясига ўзгартиш киритишни таклиф этди.

Олий Советдаги иш зўр фаоллик ва вақт талаб қилганлиги учун, деди депутат **В. Л. Гинзбург,** мазкур органга ҳақиқатан ҳам ишлай оладиган ва онгли равишда шу ишга жазм қилган кишиларни сайлаш зарур. Олий Совет составини бир йилдан кейин қайта сайлаган чоғда аввалги депутатлар мажлисларга қандай қатнашганлигини ва энг муҳими, улар ўз вазифаларини қандай бажарганликларини ҳисобга олиш лозим. Яхши ишламаган кишиларни Олий Совет составидан чиқариш зарур.

Демократия нуқтаи назаридан қараганда, икки палатали парламентда турли номзодлар бўлишигина эмас, шу билан бирга турли сайловчилар бўлиши принципиал муҳимдир, деди депутат **В. Й. Кириллов.** Мамлакатда озчиликни ташкил этган миллатлар кафолатини таъминлайдиган Миллатлар Советига сайлов ўтказиш чоғида фақат делегацияларнинг вакиллари сайловчилар бўладилар. Умумиттифоқ манфаатларини, миллатидан қатъи назар регионидаги барча гражданларнинг манфаатларини таъминловчи Иттифоқ Советига сайловда эса Бутуниттифоқ делегатлари сайловчилар бўлишлари керак.

Иттифоқ Советига сайлов ўтказиш чоғида у ёки бу йўлни танлаш принципига риоя этилишини таъминлаш зарур, деб таъкидлади депутат. Ҳар бир регион Конституцияга кўра, ўзининг муайян ўринларига эга бўлиши лозим. Регион ўз номзоди кўрсатилишига қарши чиққан номзоддан ташқари барча номзодларни кўрсатади. Съезд уларни сайлайди. Энг кўп овоз олган номзод сайланган ҳисобланади.

Депутат **В. И. Самарин** Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети ишчи органлар бўлиши зарурлиги ва шунинг учун улар составига сайланган масъул партиявий лавозимларда ишлаб турган депутатлар ўз депутатлик вазифаларини тўла даражада бажара олмайдилар, деди. Нотиқ иттифоқдош республикалар, ўлкалар ва областлардан ижроия ҳокимият вакиллари бўлган депутатлар ўз регионлари манфаатларини ҳисобга олиб қонунлар ишлаб чиқадилар деган хавотирлик билдирди.

24 май куни СССР халқ депутатлари группалари вакилларининг йиғилишида барча палаталарга номзодлар тўғрисидаги масала муҳокама қилинди, деди депутат **В. И. Борковец.** Жумладан Красноярск ўлкасида, квотада кўзда тутилганидек, уч номзод кўрсатилди. Шунга қарамай, рўйхатда ана шу номзодлардан бири — А. Ф. Вепревнинг фамилияси тушиб қолганлиги маълум бўлди ва бизнинг делегациямиз унинг фамилияси ана шу рўйхатга киритилишини талаб қилади.

Депутат **Б. Ф. Пилин** Олий Советни 542 кишидан эмас, балки 812 кишидан иборат қилиб тузишни ва шу тариқа оралиқ мавқеини эгаллайдиган депутатларнинг яна бир гуруҳидан холи бўлишни таклиф этди. Улар Олий Совет составида бўлмайдилар, аммо комиссияларда ишлайдилар. Депутат квотани жамоат ташкилотларидан 270 кишини, коммунистик партия, касаба союз ва кооператив союзларининг ҳар биридан 36 тадан, бошқа ташкилотлардан 27 тадан кишини таклиф этди. Сайловни яширин овоз бериш йўли билан икки босқичда: биринчи босқичда регионлар бўйича, иккинчи босқичда ташкилотлар бўйича ўтказиш зарур.

Депутат **А. И. Коновалов** Олий Советга ўтказиладиган сайловга алоҳида рўйхатни муҳокама қилиш ҳали эрта деган фикрни айтди. Энг аввало депутатнинг статусини: съезд депутати ва Олий Совет депутати қай тарзда ва қандай ҳуқуқларга эга бўлишини аниқлаб олиш зарур. Комитетлар ва комиссияларнинг составини билиш лозим. Съезд бу масалаларни сайлов ўтказилгунига қадар ҳал этиши керак.

Депутат **С. Н. Федоровнинг** фикрича, Иттифоқ Советига регионларнинг вакилларини эмас, барча миллатнинг энг заковотли кишиларини сайлаш зарур. Бутун мамлақат муаммоларини ҳал этадиган, гражданлик позициясига эга бўлган, ҳалол ва олижаноб кишиларни танлаб олиш лозим. Бирон бир регионнинг манфаатларини ҳимоя қилиш учун эса Миллатлар Совети мавжуд.

Донецклик депутат **А. Н. Бойко** минбарга чиқади. Кўпгина республикаларда, деди у, Олий Советга номзодлар кўрсатишда маҳкамачилик методи қўлланилди. Донецк депутатлари группаси қатъий усулдан фойдаланиш — СССР Конституциясига тузатиш киритиш зарур, деб ҳисоблайди. Олий Совет — съезднинг доимий ишлайдиган ишчи ижроия ва контрол органидир. Шундай қилинганида шов-шув кескин пасаяди. Баъзилар комиссия ва комитетларнинг доимий аъзолари ва бошқа мувақкат аъзолари бўлишади. Аммо уларнинг овози тенг ҳуқуқли бўлади. Биз Советларнинг тўла ҳокимиятини рўёбга чиқариш учун Олий Советга СССР ҳукумати ва унинг аъзоларига ишончсизлик билдириш ҳуқуқини бериш зарур, деб ҳам ҳисоблаймиз. СССР Олий Советининг шахсий состави тўғрисидаги масала принципиал аҳамият касб этади, деди депутат **В. П. Золотухин.** У Ўзбекистон ССРдан мамлакат Олий Советига юқори лавозимдаги раҳбар ходимлардан анчагина кишини — жумладан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретарини, республика Олий Совети Президиуми Раисини ва бошқа бир қанча кишиларни сайлаш таклиф этилаётганлигини маълум қилди.

Улар СССР Олий Советидаги ишларни ўзларининг жойлардаги доимий фаолияти билан қай тариқа биргаликда қўшиб олиб борадилар, деган савол туғилади. Нотиқ СССР Олий Советига сайлов чоғида регионлар учун квота белгилаш, депутатлар группасини тузиш принципи ҳақиқатан ҳам демократик асосда бўлишига эришиш зарур, деб ҳисоблайди.

Ҳозирча эса, деди у, республикамизнинг таклифи Ўзбекистон делегациясининг коллектив бўлиб ишлаб чиқилган фикри эмас. Республикада ҳатто номзодлар расмий равишда бўлса ҳам овозга қўйилмади. Республикаларда мамлакат ҳокимиятининг олий органида ишлаш учун тақдим этиладиган номзодларни муҳокама қилиш ва яширин овозга қўйиш лозим, дейди нотиқ.

Депутат **Я. Я. Безбах** такрорий сайлов чоғида сайланган СССР халқ депутатлари группасининг съездга қисқача мурожаатномасини ўқиб берди. Нотиқнинг фикрича, улар бошқа депутатларга нисбатан тенг ҳуқуқли бўлмаган мавқеда қолдилар, чунки вакиллар йиғилишида СССР Олий Совети составига номзодлар кўрсатишда улар қатнашмадилар. У адолатни тиклаш мақсадида Украина республика делегациясига (6 кишидан иборат мазкур группа ана шу делегация составига киради) республикадан СССР Олий Советига кўрсатилаётган номзодларнинг дастлабки рўйхатини тўлдириш ёки қайта кўриб чиқиш имконияти берилиши тўғрисидаги масалани ўртага қўйди.

Депутат **О. Т. Богомолов** съездда энг муҳим давлат масалалари билан шуғулланувчи комитетлар тузилишини таклиф этди. Бу комитетлар Олий Совет аъзолари ва съезднинг Олий Советга кирмаган депутатларидан иборат ва сони тенг бўлиб, уларнинг ҳаммаси ҳал қилувчи овозга эга бўлишлари кўзда тутилади. Мазкур комитетлар, эҳтимол, Олий Советдан фарқ қилиб, бир йилда бир неча марта энг муҳим давлат масалаларини кўриб чиқиш учун бир қанча қисқа мажлисларга тўпланишлари керак. Ана шу комиссияларда у ёки бу муаммони профессионал жиҳатдан биладиган ва бутун ваколот муддати давомида ишлай оладиган кишилар бўлиши ғоят муҳимдир.

Депутат **А. Н. Мурашев** москваликлар Олий Советда биронта ҳам ортиқча жойни даъво қилмаётганликларини ишонтириб айтди. Берилган 29 та ўринга ҳар қандай ҳолда ҳам риоя этилади. Москвалик депутатларнинг кенгайтирилган рўйхати — холис ниятли иш, съездга билдирилган ишончдир, съезд эса олдиндан тузиб қўйилган рўйхатни шунчаки тасдиқламай, балки танлаб олиши мумкин. Сўзга чиққан киши яширин овоз бериш тартибига тузатиш киритиб, 271 тадан кўпроқ номзод қолдирилган бюллетенларни ҳақиқий деб ҳисоблаш тўғрисида таклиф айтди. У Олий Советга номзодлар рўйхати билан сайловчилар таниша олишлари учун шу рўйхатни «Известия» газетасида эълон қилишни ҳам таклиф этди.

СССР Олий Советига номзодлар рўйхати билан танишар эқансан, деди депутат **А. И. Тхор,** бизнинг мамлакатимиз фақат интеллектуаллардан — олимлар, академиклар, профессорлардан иборат экан-да, деб ўйлаш мумкин. У ҳолда нима учун биз, шахтёрлар шу пайтгача ҳам белкуракни қўлдан қўймаяпмиз?

Сўнгра нотиқ Олий Советдаги вакиллик мавзусини ривожлантириб, бизнинг — шиоримиз — «Бутун ҳокимият ишчи ва деҳқонлар Советларига» эканлигини эслатди. Унинг фикрича, ишчилар синфининг манфаатини профессор эмас, балки ишчи ҳимоя қилиши керак.

Депутат **А. В. Минжуренко** менинг фикримча, Олий Советга депутатлар сайлашнинг таклиф этилаётган системаси катта нуқсонларга эга — съезднинг алоҳида ҳуқуқлари, озчиликнинг ҳуқуқи бузилади, деб таъкидлади. Агар сайлов регионлар бўйича ўтказилган тақдирда бу нарса нодемократикдир. Депутат масалан, Россия Федерациясида областлар бўйича квотани белгилашнинг умуман ҳожати йўқ, деб ҳисоблайди. У сайловда бир қанча номзод кўрсатилиши учун рўйхатга яна ҳам кўпроқ номзодларнинг фамилиясини киритишни таклиф қилди.

Депутат **Ю. А. Левикин** Миллатлар Советини тузиш чоғида квота деб аталмиш норма билан ёндашишга қўшилганлигини айтди, аммо Иттифоқ Советини шу тарзда тузишга қарши эътироз билдирди. Бу палата биз Умумиттифоқ манфаатларини маҳаллий бурчак-бурчакка тортқилашга уринмаслигимиз учун айни шундай ўйлаб тузилган, деб таъкидлади у.

Депутатларни СССР Олий Совети аъзолигига кўрсатиш чоғида аппарат яна эскича системага мувофиқ ҳаракат қилишни таклиф этаётганлиги яққол кўзга ташланмоқда. Депутат **В. Я. Шевлюга**нинг нутқида ана шу фикр билдирилди. У бундай деди: аҳолиси бир миллиондан ошадиган Ростов-Дон кўпдан-кўп найранглар сабабли ўз вакилини мамлакат давлат ҳокимиятининг мана шу олий органига делегат қилиб юбориш имкониятидан маҳрум бўлди ва шу боисдан врач В. Н. Зубковни рўйхатга киритиш, Ростов областидан депутатларнинг умумий сони ҳисобидан унга ўрин бериш зарур.

В. Я. Шевлюга СССР Олий Совети кўриб чиқиши лозим бўлган масалаларни ҳал этишга қодир бўлмаган депутатлар бор, деган гапга тўхталиб, буни нотўғри, деб ҳисоблашини, чунки уларнинг ҳаммасини халқ сайлаганлигини айтди.

Депутат **В. В. Гулий** ўз нутқида икки жиҳатни қайд этиб ўтди. У донбасслик депутатга жавоб қайтариб, мен гарчи ишчи эмас, балки журналист бўлсам-да, ишчилар синфининг манфаатларини ҳимоя қиламан, деди. Зиёлилар билан ишчилар синфини бир-бирига қарама-қарши қўйиш керак эмас, деб таъкидлади нотиқ. Депутат парламентга номзодлар кўрсатиш тартиби мукаммал эмаслигини уқтирди. У шундай хулосани асослар экан, РСФСРдан сайланган халқ депутатлари кенгашида мазкур масалани кўриб чиқиш чоғида юзага келган фактни айтди. Ўшанда, нотиқнинг сўзларига кўра, СССР Олий Советига Сахалиндан вакилни фикрлар ҳар томонлама ҳисобга олинмай, тавсия этилганлиги муносабати билан англашилмовчилик юз берган эди.

Биз, латвиялик депутатлар ҳуқуқий давлат принципларида турибмиз ва шу боисдан Конституцияни ҳамда Съезд қабул қиладиган қарорларни ҳурмат қиламиз, ваҳолонки бир қанча ҳолларда улар бизга ёқмаслиги ҳам мумкин, деди депутат **И. О. Бишер.** Ўтган йили Конституцияга ва сайлов тўғрисидаги қонунга ўша пайтда таклиф этилган ўзгартишларнинг бир қанчаси бизга маъқул бўлмаган эди. Сайлов практикаси шуни кўрсатдики, бизнинг, жумладан сайловолди йиғилишларига қарши курашимиз унча асоссиз бўлмаган экан.

Ҳозирча, ҳеч ким тасдиқламаган, лекин бу ерда таклиф этилаётган Иттифоқ Советига квота бизга маъқул бўлмоқда, деб давом этди нотиқ. Аҳолининг бир проценти яшаётган республикага учта ўрин ажратилади — бу ҳам тахминан бир процентдир. Биз, модомики, ана шу ўринлар республикага ажратиб берилар экан, унинг вакили бўлиш ҳуқуқига ким эга бўлишини республиканинг ўзи белгилаши керак, деб ҳисоблаймиз.

Биз ҳозир фавқулодда муҳим фактга — турли табақалар ҳамда миллатларнинг хилма-хил фикрларигагина эмас, шу билан бирга манфаатларининг турли-туманлигига ҳам дуч келдик, деди депутат **Ф. М. Бурлацкий.** Қандай иш тутиш керак: бир-биримизга қарши туришимиз керакми ёки муросага келиб, манфаатларни уйғунлаштиришимиз керакми? Нотиқ фақат иккинчи йўл мавжудлигини таъкидлади. Шу муносабат билан депутат бир қанча таклифлар киритди. Шулардан бири — депутатлар квотасини шакллантиришнинг территориал принципини шахсан танлашнинг оқилона принципи билан қўшиб олиб бора олишдир.

Депутат ўз таклифини асослаб съезд парламентнинг ишлайдиган қисмини сайлашини уқтирди. Депутатларни Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советига танлаб олиш принципи ҳам шу билан белгиланиши лозим. Палаталарнинг составига у ерда профессионал равишда ишлайдиган кишиларни танлаб олиш керак. Агар биз энди ҳам Олий Советга савлат тўкиб ўтирадиган «тўй генераллари»ни юборадиган бўлсак, мамлакат давлат ҳокимияти олий органининг аввалги составларида қандай натижаларга эришган бўлсак, яна шундай натижаларга эришамиз, деб таъкидлади депутат.

Депутат **В. А. Писаренко**нинг фикрича, қонун тайёрлаш ғоят муҳим масаладир. Бу ишда, айниқса, СССР Конституциясига тузатишларни қабул қилишда шошиш мумкин эмас. У қонунни қабул қилиш тартиб-қоидаси тўғрисидаги қонунни ишлаб чиқишни таклиф этди. Нотиқ Олий Советга сайланган депутатларни асосий вазифаларидан батамом озод этиш керак, деб ҳисоблайди. Жойларда қоладиган депутатлар эса ўз сайловчилари билан ишлаш имкониятига эга бўлишлари керак. Ҳозирги қоидага кўра, депутатлар съезддан икки ҳафта илгари ҳужжатларни олишади. Нотиқнинг фикрича, бу камлик қилади. Сайловчилар билан маслаҳатлашиш, уларнинг таклифларини йиғиш имкониятига эга бўлиш учун камида икки ой вақт зарур. Сайловолди кураши давомида кўпгина программалар юзага келди. Уларни йиғиш, умумлаштириш, энг яхши таклифларни танлаб олиш ва уларни кейинги ишларда назарда тутиш лозим.

Депутат **В. П. Гришчук** мамлакатга профессионал сиёсатчилар керак ва шунинг учун СССР Олий Совети доимий ишлайдиган жой бўлиши лозим, деб ҳисоблайди. Депутат вакиллик квотаси каби мунозарага сабаб бўлган ўткир масалага тўхталиб, муросали таклиф киритди: Миллатлар Советига квотани ўзгартирмасдан, Иттифоқ Советига квотани эса мавжуд квотанинг тўқсон проценти миқдорида белгилаш кераклигини айтди. Нотиқнинг айтишича, қолган ўн процентни «эркин бозорга» ташлаш керак. Бу шундай маънони билдирадики, Иттифоқ Советида ўн кишидан камроқ квотага эга бўлган республикалардан ўринларни олмаслик мумкин.

Депутат парламентда депутатларнинг алмашиниб туриши тўғрисида гапириб, менинг фикримча, бу шунчаки бир мақсад бўлмаслиги керак, деди. Депутатнинг шахсий истагини ҳам, унинг мамлакат ҳокимияти олий органидаги иш самарадорлигини ҳам эътиборга олиш керак.

(Давоми иккинчи бетда).

Москва, Кремль. СССР халқ депутатлари съездида. (ТАСС—ЎзТАГ телесурати).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи халқ депутатлари съездининг қарори

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СЪЕЗДИ НОМИГА ГРАЖДАНЛАРДАН КЕЛАЁТГАН ТАКЛИФЛАР, АРИЗАЛАР ВА ШИКОЯТЛАР ТЎҒРИСИДА

СССР халқ депутатлари съезди **қарор қилади:**

1. Съезд номига гражданлардан келаётган таклифларни оператив равишда кўриб чиқиш, тегишли материаллар ва қарорларни тайёрлаш чоғида уларни ҳисобга олиш СССР халқ депутатлари съездининг президиумига ва секретариатига топширилсин.

2. Гражданлардан съезд номига келаётган шахсий тусдаги илтимослар ва шикоятларни қонунда белгилаб қўйилган тартибда кўриб чиқиш учун тегишли давлат ва жамоат органларига юборилсин. Гражданларнинг мурожаатларида қўйилган масалаларни ҳал этиш юзасидан кўрилган чоралар тўғрисида аризачиларга ва СССР Олий Совети Президиумига хабар қилинсин.

ҒОЯТ ЗЎР ҚИЗИҚИШ

СССР халқ депутатлари съездининг иши, М. С. Горбачев СССР Олий Советининг Раиси этиб сайланганлиги чет эл жамоатчилиги ва матбуотининг диққат марказида турибди. Газеталар съезд ишининг бориши тўғрисида ўзининг биринчи саҳифаларида хабар бериб, мажлислар ғоят демократик вазиятда ўтаётганлигини таъкидлайди. Съезд қатнашчиларининг нутқлари Совет Иттифоқидаги қайта қуришга ишонч, бу жараён муваффақиятли олға силжиб, янада чуқурлашиши учун барча ишларни қилиш муддаоси билан йўғрилган.

● **ПРАГА**

«Руде право» газетаси ўзининг «Михаил Горбачев СССР Олий Советининг Раиси этиб сайланди», деб сарлавҳа қўйилган бош мақоласида халқ депутатлари съездининг чақирилиши — социалистик демократияни ривожлантиришда, сиёсий системани ислоҳ қилишда, чинакам ҳуқуқий давлатни барпо этишда қўйилган катта ва муҳим қадамдир, деб таъкидлайди. Айни КПСС қайта қуриш сиёсатини таклиф этди, уни ишлаб чиқди ва бу сиёсатни рўёбга чиқармоқда, сиёсий ислоҳотни амалга оширмоқда, деб таъкидлайди газета.

● **ВАРШАВА**

СССР халқ депутатлари съездининг очилиши СССРда амалга оширилаётган сиёсий ислоҳотнинг биринчи босқичи тугаганлигини нишонлайди деб ёзди «Трибуна Люду» газетаси. Демократик йўл билан сайланган Советлар социалистик ўз-ўзини бошқаришнинг асосий бўғини бўлиб қолиши зарур. Советлар ленинча концепциясининг қайта тикланиши — Совет Иттифоқида амалга оширилаётган барча ўзгартишларнинг негизидир. Эндиликда у ерда барча энг муҳим муаммолар ошкора, демократик йўл билан ва деярли бутун мамлакат кўз ўнгида ҳал этилмоқда. Съезд делегатлари муаммоларни дадил, принципиал тарзда ўртага қўймоқдалар. Яқин-яқинларда ҳам ҳеч ким бундай муаммолар ҳақида ҳатто фикрлашга ҳам журъат этмас эди.

● **СОФИЯ**

Кремлнинг Съездлар саройидаги дастлабки мажлисларнинг ўзиёқ совет халқи сайлаб қўйган депутатлар ўзларининг ана шу юксак ва масъулиятли бурчига муносиб эканликларини намойиш қилди, деб таъкидлайди «Работническо дело» газетаси. Биринчи социалистик мамлакат давлат ҳокимиятининг принципиал янги органи ҳозирги шароитда бутун давлат ва жамоат турмушини демократиялашда, ижтимоий тараққиётнинг барча соҳаларини янгилашда тарихий роль ўйнашга даъват этилган.

● **ПЕКИН**

Ҳуқуқий давлатни барпо этиш, демократиялаш, ошкоралик, сиёсий очиқ-ойдинлик ва фикрлар хилма-хиллиги жараёнларини ривожлантириш Москвада ўтказилаётган съезднинг энг муҳим вазифасидир, дейилади Синьхуа агентлигининг хабарида. Совет Иттифоқи демократия ва ошкораликни ривожлантиришда катта силжишга эришди ва ҳозир сиёсий ва иқтисодий турмушдаги кечиктириб бўлмайдиган муаммоларни ҳал этиш соҳасида иш олиб бормоқда.

● **ЛОНДОН**

М. С. Горбачев мисли кўрилмаган ошкоралик ва қизғин баҳслар вазиятида иш олиб бораётган съездда яширин овоз бериш йўли билан сайланган Совет давлатининг биринчи раҳбари бўлди, деб ёзади «Гардиан» газетаси. Англияда чиқадиган бошқа «Дейли телеграф» газетасининг таъкидлашича, съездда қизғин мунозараларнинг бориши Совет Иттифоқида энг муҳим сиёсий қарорлар мамлакатнинг қонун чиқарувчи олий органида осонгина қабул қилинадиган кунлар энди ўтганлигини намойиш қилмоқда.

● **БОНН**

Москвадаги съезд — Совет Иттифоқида демократияни кенгайтириш йўлидаги муҳим қадамдир, деб ёзади «Гамбургер абендблат» газетаси. Шарқда сифат жиҳатидан янги давлат юзага келаётганлиги, Совет Иттифоқининг қайта қуриш сиёсати тобора жўшқин ва конкрет тус олаётганлиги тўғрисидаги фикрга Ғарб кўникиши лозим. Қайта қуриш ғалабаси Европадаги ўткир социал-сиёсий вазифаларни ҳал этишга — атроф муҳитни муҳофаза қилишга, ривожланаётган мамлакатларга ёрдам беришга куч-ғайратларни сафарбар этиш мумкин бўладиган узоқ муддатли ва мустаҳкам тинчлик бўлишига умид боғлаши мумкинлигини билдиради.

● **АФИНА**

Москвадаги съезд социалистик демократиянинг янги даври бошланганлигини билдиради, деб ёзади «Ризоспастис» газетаси. Съезд мажлисларининг дастлабки дақиқалариданоқ ана шу олий халқ анжуманининг янги фазилатлари — унинг демократизми, жўшқинлиги, ҳаётий кучи яққол намоён бўлди. СССР халқ депутатларининг съезди чинакам демократия мактабидир.

● Номерга телеграмма

Пиллакорлар зафари

Май ойи бошидаги қаттиқ совуқ пиллакорларни ҳам анча шошириб қўйди. Ипак қуртининг озуқа базаси ҳисобланган тут баргларини совуқ уриб кетди. Шунга қарамай, тадбиркорлик билан иш тутган қўриқ Усмон Юсупов район пиллакорлари улкан зафарни қўлга киритдилар.

Районда пилла тайёрлаш йиллик плани областда биринчи бўлиб муддатидан илгари бажарилди. Қабул пунктига 20 тоннадан зиёд қимматбаҳо хом ашё етказиб берилди.

Эришилган муваффақиятга бир неча кундан бери социалистик мажбурият ҳисобига пилла топшираётган «Партия XXV съезди», «ВЛКСМ XVII съезди», Автономов номли, Калинин номли совхозларнинг миришкорлари катта ҳисса қўшдилар. Жумладан Гулнора Шокирова, Гулбиби Сайфуллаева, Рўзи Чўлиева, Сония Сайдалиевалар бошлиқ илғор звеноларда ҳар қути ипак қурти ҳисобига 85—90 килограммдан қимматбаҳо хом ашё етиштирилди.

Айни кунларда областнинг Нишон, Ульянов районларида ҳам пилла тайёрлаш суръати тобора ошмоқда. Ўнлаб илғор звенолар белгиланган зафар маррасини эгаллаб, социалистик мажбурият ҳисобига пилла тайёрлашаётир.

М. КАРОМОВ.

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

ДЕМОКРАТИЯ—БИЗ ТАНЛАГАН ТАРИХИЙ ЙЎЛ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Мен ўз Оролимни астойдил севаман, деди сахалинлик депутат **С. В. Караганов**, зотан мен учун ким СССР Олий Советида унинг вакили бўлиши бефарқ эмас. Бир нечта номзод қўйилган сайловлар, номзодларнинг ўзларини-ўзлари кўрсатиши конкрет ҳаракатлар, амалий таклифлар, муҳокама этилган масалалар юзасидан ўз позицияси билан мустаҳкамланган тақдирдагина яхшидир. Шуни эътиборга олиб, нотиқ ўрмон саноат хўжалигининг бульдозерчиси депутат И. А. Ждакаевни Сахалин вакили этиб кўрсатишни таклиф қилди.

Депутат **Р. З. Сагдеев** (Москва) съездда авж олиб кетган, баъзида унча одоб сақланмаётган мубоҳасанинг боришига тўхталиб, бундай деди: агар бизнинг ўртамизда чегара ўтган экан, у ҳолда бу чегара (унча жиддий эмас, деб умид қиламан) янгича фикрлаш билан эскича фикрлаш ўртасидаги чегарадир. У СССР Олий Советининг состави тўғрисидаги масалани ҳал этиш йўлларини излаб топишда аввало муросага келиш йўлини қидиришни таклиф этди. Виждонан сайлаш керак, деди академик.

Нотиқ СССР Олий Советининг депутатлари доимий профессионал парламент аъзолари бўлишлари керак, деб ҳисоблаётганларнинг фикрига қўшилди. Аммо регионлар таклиф этган рўйхатда у иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг ҳамда бошқа регионал партия комитетларининг талайгина биринчи секретарлари борлигини айтди. Депутат уларга: сизлар партия ташкилотларингизга нима дейсизлар, Москвада доимий ишламоқ учун у ердаги ўз ишингизни ташлайсизларми, деган саволни берди. Агар шундай бўлса, у ҳолда съезд улар учун овоз бериш ёки бермасликни хотиржам ўйлаши мумкин.

Олимнинг фикрича, СССР Олий Советига даъвогарлар рўйхатидаги барча номзодларга доимий ишни қолдириш талабини қўйиш керак.

Депутат **В. Н. Кудрявцев** барча депутатлар — Олий Советга кирадиганлар ҳам, унга кирмайдиганлар ҳам ўзаро тенгдирлар, деб мунозара чоғида айтилган гапга танқидий муносабатини билдирди. Унинг фикрича, депутатлар сайловчилар олдида тенгдирлар, аммо Олий Совет фаолиятига келганда шуни айтиш керакки, унинг аъзолари ҳал қилувчи овозга, қолган барча депутатлар эса фақат маслаҳат овозига эга бўлишлари лозим. У Олий Советга сайлов бир нечта номзодларни кўрсатиш билан ўтказилиши кераклиги тўғрисидаги таклифларни қўллаб-қувватлади, шунингдек Конституциянинг давлат ҳокимияти олий органлари ишига тааллуқли баъзи моддаларини шарҳлаб берди.

Депутат **В. А. Гиро** сайлов тартиби тўғрисидаги фикрларини ўртоқлашди. У, жумладан, халқ ўзи биладиган кишиларни депутатликка кўрсатганлигини айтди. Биз СССР Олий Советини сайлашда ҳам ана шу тартибни мустаҳкамлаймиз. Давлат ҳокимиятининг олий органи, деди у, тўла куч сарфлаб ишлашни талаб этади. Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари эса, қандай қилиб яна Олий Советда ишлай олиши мумкин? Биздаги қайта қуриш кемаси олға силжиши учун биз республика Марказий Комитетининг биринчи ва иккинчи секретарини ўз вазифасидан озод қилиб, Олий Советда ишлашига розилик беришга тайёрмиз, бизнинг делегациямиз принципиал жиҳатдан бунга розилик беради. Ҳар бир депутат ўз номзодини рад этадими ёки олий органимизда ишлашни афзал кўрадими, буни ўзи ҳал қилади.

Депутат **А. Ю. Смайлис** янги Олий Советнинг қонунларни тасдиқлаш тартибига доир таклифларни ўртага қўйди. Агар қайсидир қонуннинг лойиҳаси барча депутатларга маъқул бўлмаса, парламент практикасида маълум бўлган механизм — қонуннинг амал қилишини тўхтатиб қўйиш қоидасини жорий этиш таклиф қилинади. Съезд делегатлари лойиҳа билан танишиши, тузатиш киритиши ва яна уни Олий Советга тақдим этиши учун уч ой муддат берилади. Агар Олий Совет тузатишларни мақбул деб топмаса, қонунни халқ депутатларининг навбатдаги съездида муҳокама қилиш зарур.

Биз ташкилий ва бошқа масалаларни муҳокама қилишга бунчалик кўп вақт сарфлаётганлигимиз ғоят ўринлидир деди депутат **В. М. Котляков**. Бироқ билдирилган таклифлар қанчалик қайд этилиши ва якунлаштирилиши мумкинлиги равшан эмас. Нотиқнинг фикрича, Олий Советга сайлов ўтказиш учун ҳар ўринга бир неча номзод кўрсатилиши керак. Съезд депутатларига эса аслида ўз вакилларини шунчаки делегат қилиш тавсия этилади. Шунинг учун ҳозирнинг ўзидаёқ ана шу рўйхатни тўлдириш ғоят муҳимдир.

Фикрлашувда депутатлардан **Г. В. Кошлаков, В. В. Карпов, С. А. Ципляев**лар ҳам иштирок этдилар.

Мунозара давомида айтилган фикр ва мулоҳазаларга кўра, иккита таклиф овозга қўйилди: биринчиси — СССР Олий Совети составига сайланган депутатлар, қоидага кўра, доимий ишдан озод қилинадилар; иккинчиси — Олий Советга сайланган барча депутатлар доимий ишдан озод қилинадилар.

Депутатларнинг кўпчилиги СССР Конституциясига мос келадиган биринчи таклифни қўллаб-қувватлади.

Съезд президиумга мунозара давомида билдирилган танқидий фикрлар ва таклифларни кўриб чиқиш ҳамда умумлаштириш ва ўз хулосаларини келгуси мажлисга тақдим этиш вазифасини топширди.

Шу билан съезднинг учинчи мажлиси ўз ишини тамомлади.

Раислик қилувчи **М. С. Горбачев** съезднинг тўртинчи, кечқурунги мажлисини очар экан, депутатлар эрталабки мажлисда айтган мулоҳазалар ва таклифлар юзасидан президиумнинг хулосаларини баён этиш учун депутат **А. И. Лукьянов**га сўз берди.

Депутат съезд қатнашчилари амал қилиши тавсия этилаётган президиум таклифларини баён этди.

Овоз беришнинг процедура масалалари юзасидан депутатлардан **В. А. Ландсбергис, Р. А. Медведев, Ю. А. Осипьян, А. И. Бурачас, А. Г. Кулиев, С. П. Залигин, В. Д. Романенко, Я. С. Канович** сўзга чиқдилар.

Депутатлар кўпчилик овоз билан депутат А. И. Лукьянов баён этган президиум таклифларини қўллаб-қувватладилар.

Батафсил муҳокамадан кейин кўрсатилган номзодлар СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советини сайлаш юзасидан яширин овоз бериш учун бюллетенларга киритилди.

Кечқурун овоз берилди. 27 май куни съезд ўз ишини давом эттирди.

27 май куни Кремлда СССР Олий Совети Раисининг раислигида СССР халқ депутатлари съездининг навбатдаги мажлиси очилди.

26 май куни СССР Олий Советининг Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советига яширин овоз бериш йўли билан бўлиб ўтган сайлов натижаларини эълон қилиш учун ҳисоб комиссиясининг раиси депутат **Ю. А. Осипьян**га сўз берилади.

У СССР Олий Совети Миллатлар Советига сайловда овоз бериш натижалари тўғрисида комиссия протоколини ўқиб берди.

Съезд овоз бериш натижаларини тасдиқлади. СССР Олий Совети Миллатлар Советига 271 депутат сайланди.

Комиссия раиси сўнгра ҳисоб комиссияси Иттифоқ Советига овоз бериш якунларига оид протоколни расмийлаштиришга улгурмаганлигини маълум қилди ва бу иш учун бир оз вақт берилишини сўради. Съезд бунга розилик берди.

Шундан кейин СССР халқ депутатлари съезд ишининг долзарб масалалари юзасидан мунозара бошланди.

Биринчи бўлиб депутат **Ю. А. Афанасьев** сўзга чиқди. Биз ҳаммамиз мамлакатдаги аҳволга танқидий баҳо беришимиз ва шунинг учун ўзимизнинг умуман съезддаги фаолиятимизни ҳам танқидий баҳолашимиз керак, деди у. Нотиқ съезднинг кечаги куни унда ташвишлантирарли таассурот қолдирганлигини айтди. Деярли ярим кечада биз Қорабоғ делегациясининг овозига эътибор қилмадик, деди у. Бундан сал илгарироқ съезд эҳтимол яхши баён этилмаган, аммо шунга қарамай рад этиш мумкин бўлмаган таклиф билан чиққан Литва делегациясини деярли яккалаб қўйди, деди депутат.

Депутат Олий Совет состави тўғрисида ўзининг шахсий фикрини айтди. Ҳозирги мураккаб шароитда талаб этиладиган профессионализм даражаси назарда тутиладиган бўлса, деди у, унда биз сталинча-брежневча Олий Совет туздик. Ю. А. Афанасьев депутатларнинг кўпчилигини агрессив-итоаткор депутатлар деб атаб, уларни «съезднинг халқ кутаётган қарорларини кеча барбод этганлик»да айблади.

Депутат **Г. Х. Попов**нинг фикрича, мазкур съездда демократик йўналишдаги депутатлар муқаррар озчиликни ташкил этиши лозим эди. Бизда ҳаракатнинг икки варианти бор эди: аввалбошданоқ қандайдир оппозиция ролини бажаришга уриниб кўриш ёки съезднинг амалий ишига қўшилиш керак эди, деди у. Биз иккинчи вариантни танладик. Мамлакат ҳаддан ташқари оғир аҳволда бўлгани учун оппозицияга йўл қўя олмаслигини тушунардик.

Нотиқ Москва депутатларининг ишчи группаси бир қанча таклифларни тайёрлаб, съездга қандай ҳозирлик кўрганлиги тўғрисида сўзлаб берди. Аммо унинг айтишича, бу иш жиддий ишончсизлик ва нотўғри тушуниб кутиб олинди.

Нотиқ сўнгра Олий Советни сайлаш чоғида овоз бериш машинаси ишга туширилганлигини ва депутатлар ўз-ўзидан четлатилганлигини айтди, чунки бу депутатларнинг қарашлари ўз делегацияларидан кўпчиликнинг фикрига мос келмас эди. Аппарат съезднинг боришига бевосита таъсир кўрсатишга уринаётганлиги бизга равшан бўлиб қолмоқда деди у. Депутатнинг тахмин қилишича, аппарат иродасига итоат қиладиган Олий Советни тузиш ва мамлакат раҳбариятининг тараққийпарвар қисмига эндиликда Олий Совет номидан тазйиқ ўтказишни давом эттириш учун шундай қилинган.

Нотиқ москвалик депутатлар группаси умуммосква делегациясидан чиқишни зарур деб ҳисоблаётганлигини маълум қилди ва регионлараро мустақил депутатлар группаси тузишни ҳамда йиғилиш аҳлини ана шу группага қўшилишни таклиф этди. Бу группа, деди у, съездда қўшимча докладлар қилиш имконига эга бўлиши керак.

Биз одатдан ташқари съездда қатнашяпмиз, деди Карелиядан келган депутат **В. Н. Степанов**. Бу биринчи шундай съезддир, биз яна отни эски аравага тез қўшишга уриняпмиз. Москва делегацияси биз орқали халқни съездга қарши қўйишга, бизнинг оғриқ нуқталаримизга тазйиқ қилишга уринмоқда. Кўпгина қонун актларини ўзгартириш керак, Конституция билан ҳам аста-секин шуғуллана бошлаш талаб этилади. Ахир ҳамма иш бирданига қилинмайдику. Бизга ҳам съезднинг тартиби унча ёқаётгани йўқ, бу ерда биз баъзида вақтни бой беряпмиз, ана шу вақт учун халқнинг ҳақи зое кетмоқда.

Ижара, кооперативлар ва шу кабилар билан бутун Россияни чалғитган сиз, москваликлар эмасмидингиз, — деди нотиқ. Халқ билан маслаҳатлашмай, Сиёсий бюро ва ҳукуматга ғояларни таклиф этаётган сизлар эмасми? Ўртоқ Афанасьев депутатларнинг кўпчилигини ҳақорат қилди, деб ўйлайман. Москва — бутун халқ эмаслигини унутмаслик керак. Москвалик ишчилар Афанасьев, Попов ва шу каби ўртоқларни қўллаб-қувватлашларига ишонмайман, деди депутат. Съездда оппозициядаги фракцияни вужудга келтириш таклифини нотиқ телбалик, деб атади. Съезд қарорларига нифоқ солмай ва уни ғоят муҳим муаммолардан чалғитмай, балки халқни тўйдириш, экономикани барпо этиш керак.

Агар биз бу ерда кескин гапирадиган бўлсак, эҳтимол ҳақиқатга яқинлашармиз, деди минбарда туриб депутат **В. Ф. Толпежников**. Ўзига ишончи бўлмаган кишиларгина ўзини ҳақоратланган ҳис этадилар.

Кеча биз, деб давом қилди нотиқ, Литва делегациясидан депутат В. В. Ландсбергиснинг гапларини асло жиддий тинглаганимиз йўқ, унинг гаплари эса қандай сайлаш кераклиги моҳиятининг ўзини ифода этди. Биз уни тўғри қабул қилиб, баҳо беришга қодир эмас эдик. Шошқалоқлик қилмайлик, шошиб қаёққа ҳам борар эдик. Нотиқ депутатлар нутқ сўзлаётган пайтда шовқин кўтарадиган кишиларни залдан чиқариб юбориш керак, деган таклиф киритди.

Мен жипслашиш тарафдориман, деди депутат **А. М. Адамович**. Унинг фикрича, мамлакатдаги олий ҳокимият халқ депутатлари съездига берилиши керак. Шу боисдан бошқа барча ҳокимият манбалари устидан назорат тартиби тўғрисидаги, шу жумладан партия аппарати устидан, экономикани ташкил этиш устидан халқ контроли тўғрисидаги масала муқаррар равишда ўртага қўйилади. Мамлакатда ҳокимиятнинг барча шакл ва манбаларини халқ назорати остига олиш учун СССР Олий Совети Раиси ва унинг кабинетининг кучли ҳамда мустақил мавқеини таъминлаш керак. Шу муносабат билан нотиқ ҳокимиятнинг бир қўлда ҳаддан ташқари жамланиб қолишидан ҳимоя этиш муаммосини ўртага қўйиб шу хусусда конкрет таклифлар киритди.

Нутқда қишлоқ хўжалигининг аҳволига анча ўрин берилди. Нотиқ депутатлик муддатини уч йилгача камайтириш тўғрисидаги таклифни ҳам киритди. У съезднинг муҳитига баҳо бера туриб «қулоқ солиш агрессивлиги» иборасини ишлатиб, съезд корпуси талайгина қисмининг куч-ғайрати қаёққа сарфланмоқда, — деган саволни берди.

Депутат **С. П. Головин** шуни маълум қилдики, кеча Иттифоқ Советига яширин овоз бериш учун рўйхатни тасдиқлаш чоғида вакилларнинг кенгашида рўйхатга ВЛКСМдан сайланган депутат Ю. Чемодановнинг фамилияси киритилган эди. Аммо узил-кесил рўйхатда унинг ўрнига бошқа фамилия пайдо бўлиб қолди. Нотиқ съезддан бу ишни текшириб кўришни илтимос қилди.

Депутат **Е. Н. Мешалкин** Афанасьев ва Поповнинг нутқларини ўзларининг съезддаги мавқеидан қониқмаслик, деб баҳолади. Улар озчилик бўлиб қолишди, бу эса уларни қаноатлантира олмайди.

Нотиқ аввало ишчи органларни ташкил этиш ва бир маромда ишлай бошлаш керак, деган фикрни билдирди.

Нотиқ мамлакатда вужудга келган вазиятдан бошқалар билан баравар ташвишланаётганини таъкидлади. Аммо шундай вазиятни танқид қилаётган кишилар амалий таклифлар беришмади. Наҳотки биз ўзимизни давлат кемасини босиб олган ва уни барча устқурмалари билан вайрон қилиши лозим бўлган қароқчилардек тутсак, деган савол янгради. Депутат бирлик ва жипсликни сақлашга чақирди.

Озарбайжон вакили депутат **В. Г. Мамедов**, Ю. Н. Афанасьев ва Г. Ҳ. Поповнинг нуқтаи назарига мутлақо қўшилмаслигини билдирди. У гарчи баъзилар съездни четга буриб, процедура тафсилотлари билан асосий масалаларнинг муҳокама этилишини орқага суришга уринаётган бўлсаларда, съезд етарлича демократик асосда олға силжиб бормоқда, деб ҳисоблайди. Асосий докладни муҳокама қилиш, турли ишчи органларни тузиш ҳам олдинда турибди, ана шу ишчи органларда депутатларнинг амалий фаолияти олиб борилиши лозим.

Депутат митинглар муаммосига тўхталиб, улар бокуликларни кўп нарсага ўргатганлигини таъкидлади. У ҳозир етилган муаммолар меҳнат коллективлари, ўқув коллективларида ва бошқа коллективларда муҳокама этилаётгани тўғрисида сўзлаб берди.

(ТАСС).

СССР халқ депутатлари навбатдаги мажлисга йўл олишмоқда.

(ТАСС — ЎзТАГ телесурати).

ХАЛҚЛАРНИНГ МАЪНАВИЙ МАДАНИЯТИ

Дин ва атеизм

Сўнгги пайтларда вақтли матбуот воситалари «халқларнинг маънавий маданияти» мавзуига тез-тез мурожаат қилишмоқда. Русияда христианлик жорий этилганлигининг 1000 йиллиги байрам қилиниши муносабати билан бу қизиқиш янада кучайди. Масалан, марказий телевидение православ черкови олий доирасининг вакиллари иштирокидаги қатор эшиттиришларини маънавий маданиятга бағишлади. Буларнинг барчасида ва бошқа чиқишларда халқларнинг маънавий маданиятида афзаллик динга бериляпти, атеизм бўлса дунёқараш сифатида ёки ундан ажратиб кўрсатиляпти ё бўлмаса унга қарама-қарши қўйилмоқда. Бу ҳам етмаганидек, руҳонийларга ўз концепцияларини, дунёқарашларини баён этиш учун кенг имконият берилмоқда. Бундай чиқишларда дин ва черков кўпинча халқларнинг маънавий-ахлоқий қадриятларини сақловчи ва давом эттирувчи ягона восита сифатида талқин қилиняпти.

Яқин ўтмишни ҳозирги шароти билан қиёслар эхансан, беихтиёр оммавий ахборот воситаларимиз ва идеология ходимларимиз ўзларини гоҳ у ёққа, гоҳ бу ёққа урмаяптиларми деган хаёлга борасан, киши. Агар илгарилари дин маънавий маданиятдан узиб ёки нари борганда унинг салбий қисми сифатида ўрганилган бўлса, эндиликда у гўё православ, ислом, яхудий дини ва бошқалар шарофати туфайли пайдо бўлди ва ривожланди, дейишгача бориб етиляпти.

Маънавий маданият — бу энг аввало ижтимоий ҳаёт ва онгнинг барча жабҳаларидаги ижодий фаолиятдир. У фанда инсон ишлаб чиқариш фаолиятининг мажмуаси деб аталувчи моддий маданиятнинг таркибий қисмидир. Ижтимоий онг ўзининг турли шакллари ва кўринишларида маънавий ҳаётнинг туб асосидир.

Маркс таъбири билан айтганда, «нотўғри дунёқараш» «нотўғри олам» туфайли туғилди. Бироқ диний дунёқараш хатолиги уни халқларнинг моддий ва маънавий маданиятидан истисно қилиб ташлаш учун асос бермайди. Инсоният тараққиётининг турли босқичларида дин маънавий ҳаётнинг қатлам-қатламигача кириб борди, халқлар миллий маданиятларининг ажралмас қисми-атрибути бўлиб қолди. Дин инсон ижодий фаолиятининг маълум бир усули экан, у моддий бойликлар ярата олдими? Ҳа, диний маҳкамалар ибодатхоналар, ёдгорликлар каби моддий бойликларни бунёд этдилар.

Бироқ бундай ва бошқа маънавий моддийлашган бойликларни яратар экан диний маҳкамалар кўп ҳолларда фақат диний функциялар билан чекланиб қолмасдан, умуминсоний, гражданлик функцияларини ҳам бажардилар. Бундан ташқари моддий бойликлар яратар экан, дин буларни ўз мақсадлари — омма онгида диндорликни мустаҳкамлаш йўлида кенг фойдаланди. Мана, нима учун бутун диний система, у христианликми, исломми, маданиятнинг барча турлари: санъат, ёзма ёдгорликлар, тасвирий санъат, меъморчилик, музика, қўшиқчилик, рақс ва урф-одатларда чуқур из қолдирди. Бу излар бугунги кунда, бунинг устига нафақат диндорлар орасида, балки республика аҳолисининг кўпчилик даҳрийлари ўртасида ҳам кўзга ташланиб турибди. Бу фактдан кўз юмиб бўлмайди.

Борлиқ ва табиатни англаш инсон маънавий маданияти табиий тараққиёти учун, унинг дунёвий бахти ва озодлиги учун кураш ҳеч қачон сусайган эмас. Шарқ халқлари тарихидан атеизмни ўз таркибий қисмига олган материализм позициясида турган Жобир, Хоразмий, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Ҳайём, Низомий каби кўплаб олимлар, мутафаккирлар ва шоирлар номи маълум. Бу ерда энди бошқачароқ савол туғилади: Дунёқараш сифатида атеизм ва унинг тарғиботчилари нималарни ифода этади?

Машҳур француз файласуфи Поль Гольбах ана шу саволга жавоб бериб бундай деган эди: «Бу — одамларни табиатга, тажрибага, ақлидрокка қайтариш ниятида инсоният учун ҳалокатли бўлган хом хаёлни барбод этаётган инсондир». Бу гаплар XVIII асрда айтилган бўлишига қарамай, ҳозирги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотгани йўқ.

Инсон тақдири тўғрисида, унинг эркин маънавий тараққиёти хусусида ғамхўрлик, маданиятни нотўғри тушунишга қарши, ўтмишнинг энг яхши мерослари ва ҳозирги замондаги илғор анъаналарнинг қарор топиши учун кураш, ўз халқи ва бошқа миллий бойликларига онгли муносабатни ҳосил қилмоқ — буларнинг барчаси атеист фаолиятининг ўзагини ташкил этади. Биз баъзилар ҳозирги кунда даъво қилаётганларидек, атеизм марксистларнинг тўқимаси, дея айта оламизми? Атеистик ғоялар одамларнинг ўз-ўзларини ва реал воқеликни яхшироқ англаш учун қилган ҳаракатлари жараёнида туғилди. Унинг илдизлари асрлар қаърига чуқур кириб кетган, улар халқ оммасининг ўзида юзага келди.

Биз ҳозир фикрлар хилмахиллиги, яъни турлича нуқтаи назарлар, тушунчалар, ҳақиқатга эришишнинг йўллари ва мезонлари ҳақида гапиряпмиз. Ахир фикрлар хилма-хиллиги инсониятнинг онгли тарихидан буён мавжуд. Ҳақиқат йўлидаги изланишлар туфайли у маълум бир тасаввурни рад этиб бошқасини илгари сурди. Кўп ҳолларда нотўғри диний «ҳақиқат» ўрнини материалистик, атеистик билимлар эгаллай борди, чунки одамлар у ёки бу дунёвий воқеа ва ҳодисалар сирини дин тавсия этганидек ташқаридан эмас, табиий жараёнлардан ахтардилар. Бинобарин, халқларнинг ижтимоий онгида, гарчи кундалик фольклорга оид характерда бўлса ҳам, атеистик ғоялар объектив равишда туғила борди. Ўзбек халқ оғзаки ижодида, мисол учун, руҳонийликнинг зарарли хусусиятлари кулги қилинган, қоралланган минглаб маталлар мавжуд.

Шу маънода Хўжа Насриддин саргузаштлари Шарқ халқлари бадиий ижодининг, халқ яратган динга қарши танқидий жанрнинг ўзига хос ёдгорлигидир. Бинобарин, миллий маданият ислом, христианлик, яхудий ва бошқа динлар туфайли эмас, балки унга қарама-қарши равишда туғилди ва ривожланди. Ўзи сезмаган ҳолда атеистик позицияга ўтиб олган халқ оммаси маданиятнинг ҳақиқий ижодкоридир. Албатта, халқ оммаси атеистик билимларнинг ҳаётий аҳамиятини доимо ҳам англаб етаверган эмас. Бироқ халқ ва унинг илғор вакиллари дунёвий ҳаёт бойликларини маданиятда акс эттиришга интилиш жараёнида ундай ёки бундай атеизм позициясига объектив равишда ўта бордилар. Бу жараён муқаррар ва прогрессив эди.

Шундай қилиб, атезим инсонда инсонийликни қарор топтира бориб, халқларда ўз маданиятларини ривожлантиришда ҳам, унинг меросларидан фойдаланишда ҳам тўғри тушунчаларни шакллантирди. Шу боисдан атезим халқлар маънавий маданиятларининг ажралмас қисмига айланиб, социал-маънавий, тарбиявий, ижодий роль ўйнай бошлади.

Социализм шароитида атеизм аҳамияти янада ортмоқда. Жамиятни қайта қуриш, демократиялаш ва инсонпарварлаштиришни фан, таълим ва маданиятда мужассамлашган инсон омилининг интеллектуал, ижодий имкониятини бутун чоралар билан активлаштирмасдан тасаввур қилиб бўлмайди. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, илмий атезим марксча-ленинча дунёқараш таркиби сифатида руҳий маданиятнинг социалистик тараққиётини янада ривожлантириш учун заминдир. Партия, жамоат ташкилотлари, маданият муассасалари атеистик тарбия олиб борар эканлар, бу билан улар одамларда чинакам миллий ва интернационал маданий қадриятларга, моддий ва маънавий ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш ва янгилашга онгли муносабат уйғотишга эришадилар. Афсуски, турғунлик йилларида атеистик пропаганда билан билими саёз бир талай кишилар шуғулланганлиги сабабли, у мажбурий, кўпинча эса маъмурий тус олди. Шундай экан, идеология ходимлари динга ва диндорларга муносабатда эски, қотиб қолган усуллардан воз кечишлари зарур.

Хўш, қайта қуриш ва жамиятни демократиялаш шароити атеистик тарбияга қандай талаблар қўяяпти?

Социал-сиёсий соҳада даҳрийлар ва художўйлар ҳаракатида бирликка эришиш, шу асосда диндорларни ижтимоий-сиёсий фаолиятга янада кенгроқ ва фаолроқ жалб этиш лозим. Шу йўл билан атеистик тарбияда кўпдан унутилган ленинча принципларни қайта тиклаймиз. В. И. Ленин 1918 йил 19 ноябрда хотин-қизларнинг 1-Бутуниттифоқ съездида сўзга чиқиб, бу соҳада кескинликка йўл қўймасликка чақирган эди, чунки бундай кураш оммани дин принциплари асосида ажратишни мустаҳкамлайди, бизнинг кучимиз эса бирликдадир.

Диндорлар билан ишлашда энг муҳими — бу уларда юксак гражданлик, миллий ғурур ва совет ватанпарварлиги, социалистик интернационализм туйғуларини, жамиятга зид кўринишларга муросасиз муносабат ҳиссини тарбиялашдан иборат.

Идеология соҳасида эса атеизм ва дин ўртасидаги кураш дунёқараш масалаларига қаратилмоғи лозим. Ўртоқ М. С. Горбачев XIX Бутуниттитфоқ партия конференциясида қилган докладида масаланинг бу жиҳатига алоҳида тўхталиб ўтган эди: «Биз номатериалистик, ноилмий дунёқараш, диний дунёқарашга ўз муносабатимизни яширмаймиз. Аммо бу диндор кишиларнинг маънавий дунёсига ҳурматсизлик билан қарашга ва бунинг устига материалистча қарашларни қарор топтириш учун ҳар қандай маъмурий тазйиқни қўлланишга асос бўла олмайди».

Шу билан бирга пропагандада одамларда алоҳида қизиқиш уйғотаётган, жумладан Ўрта Осиё халқлари маданияти тарихида дин ва атеизмнинг роли, СССРда черковларнинг сиёсий ва ҳуқуқий статуслари, партиянинг динга ва диндорларга муносабати, инсон ҳаётининг маъноси ва мақсади, унинг келажаги, табиатда ва жамиятда рўй бераётган ҳодисалар қонунияти ва сабаблари каби масалаларга алоҳида эътибор бериш зарур.

Атеистик тарбия маънавий ахлоқнинг энг яхши миллий шакллари пропагандасини қамраб олиши, атеистлар эса ўз халқи ва бошқа миллатларнинг бой прогрессив анъаналарини қўллаб-қувватлашлари керак.

Ҳозирги кунда диндор кишининг хаёлий эмас, балки чинакам манфаатлари учун доимо курашиб келган атеистик тарбиянинг ижобий, асосли, инсонпарварлик функцияларига ишончни одамлар қалбига қайтариш, қарор топтириш ғоят муҳимдир.

Бир талай урф-одатлар, маросимлар, диний расмлар Ўзбекистоннинг асосий кўпчилик аҳолисида диний моҳиятини йўқотиб, турмушнинг миллий-ахлоқий нормасига айланиб кетган. Бинобарин, суннат-хатна, никоҳ, дафн хотирлаш маъракаси ва бошқаларни баҳолашда эндиликда уларда сақланиб қолган фақат диний белгилар ва уларни рад этиш хусусида сўз юритмоқ керак. Шунингдек, Наманган, Андижон ва бошқа областларда аёлларнинг оқ ёпинчиқ ёпиниб юришларига қарши «кураш» кампаниясига ҳам чек қўйиш керак. Зотан, ёпинчиқ марҳумларни ёдлашнинг мусулмонча рамзидир, холос. Акс ҳолда бу одамларнинг асабига тегади, бегоналаштиради, атеистик тарбияга ишончсизлик уйғотади. Бу ерда фақат коммунист ёки раҳбарнинг дафн маросимида қатнашиши эмас, балки уларнинг диний тадбирлар, жумладан жанозани ташкил этишдаги иштироки қораланиши лозим. Чунки КПСС Устави талаблари улар зиммасидаги масъулиятни асло соқит этмайди.

Бизнингча, атеистик ишларни ташкил этишда ўзини оқламаган иш услублардан масалан, атеист агитаторни диндорга бириктиб қўйиш каби расмий, хўжакўрсинчиликдан, айниқса оилавий-маиший соҳада янги урф-одатларни юқоридан жорий этишдек маъмурий-буйруқбозлик системасидан паст савияли тадбирлар, лекциялар, нутқлардан, шунингдек одамларнинг ўзлари тўғри хулоса чиқариш учун монеълик қилаётган насиҳатомуз ўгитлардангина иборат атеистик пропагандадан воз кечиш керак.

Атеистик нутқлар концептуал характерга эга бўлиши, инсон ҳиссиётларига таъсир этиши, унда қизиқиш уйғотиши, ошкора суҳбатга даъват этиши лозим. Фикримизча, мусулмон дини оммалашган регионда атеистик тарбия нафақат ислом динига эътиқод қўйганларни бошқа диний оқимлар қатламини ҳам қамраб олиши мақсадга мувофиқдир.

Одамларнинг қизиқиш ва эҳтиёжларини атеистик тарбияга эмас (тўгараклар; клублар университетлар ва ҳ. к.) балки атеистик тарбияни уларнинг қизиқиш ва эҳтиёжларига бўйсундириш самарали. Маҳалла комитетлари хизматидан кенг фойдаланиш, уларнинг вазифалари кўламини янада кенгайтириш жоиз. Уларда «Ёш оналар кечаси», «Халқ музикаси ва она тили кечаси, «Бир пиёла чой устида» каби тадбирларда маиший, демографик, англаш масалалари атеистик мазмун билан оқилона бойитилиши зарур.

Қайта қуриш атеистик тарбия методини ҳам тақозо этади. Бу — турли қарашларни очиқ баён қилиш, фикрлаш орқали ўз ҳақлигини исботлашга қаратилиши лозим. Шу жиҳатдан атеистик ишларда турли ўзаро суҳбатлардан — давра столи, мунозаралар, диндорлар ва даҳрийлар, атеистлар ва руҳонийлар билан учрашувлардан унумли фойдаланса бўлади. Бунинг учун атеист кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш программасини кўриб чиқиш лозим. Атеистларни нафақат билимга, балки, мунозара, баҳс олиб боришга, нотиқлик санъатига турмуш фаолиятимизнинг туташ қирраларида диндорлар билан тил топиша олиш маҳоратига ҳам ўргатиш зарур.

В. И. Ленин агар самимий бўлса, одамларнинг ҳар қандай эътиқодини ҳурмат қилиш керак, деб ҳисобларди. Диндорларнинг эътиқоди ва ҳиссиётини ҳурмат қилиш лозим, деб кўп гапирамиз-у, нимагадир ленинча бу принципни атеистик билим эгаларига нисбатан ҳам қўллашни ё унутиб қўямиз, ё назардан қочирамиз. Республикамизнинг баъзи областларида улар турлича сиқувларга олинмоқда. Ҳозир ҳам давом этаётган қинғайишлар, мисол учун, масчитлар очилишини тақиқлаш каби хатоликларни ҳатто уларнинг бўйнига ағдаришга уриниш ҳоллари рўй бермоқда.

Зотан ҳақиқий маънода ғоят мураккаб ва оғир, шу билан бирга идеология сиёсий-тарбиявий ишларнинг шарафли жабҳасида фаолият кўрсатаётганларга нисбатан ҳурмат ва эҳтиром кўрсатмай туриб, атеистик тарбия нуфузини ошириш мумкин эмас. Бу — қайта қуриш талаби, давр тақозосидир!

И. МАКАТОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.

• *Партия турмуши: қайта қуриш чорраҳаларида*

ОБРЎНИНГ ЙЎҚОЛИШИ

АЙРИМ ХЎЖАЛИК ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИ СЕКРЕТАРЛАРИ ФАОЛ КУРАШЧИ БЎЛИШ ЎРНИГА СУКУТ САҚЛАШНИ АФЗАЛ БИЛМОҚДАЛАР

Хизмат юзасидан Шеробод районига бордим. Колхоз идораси остонасида уч-тўрт нафар киши ўзаро суҳбатлашиб турардилар. Улардан: «Партком секретари борми?» деб сўрадим. «Бор, — деди новчадан келган йигит йўл бошлади. Бинонинг иккинчи қаватига кўтарилдик. Катта бир хона ичкарисига таклиф қиларкан. — Секретарни ҳозир чақираман, у шу ерга келади».

Йигит хона тўридаги креслога чўкди. Телефон рақамларини тера бошлади. Мен правление раиси хонасига кириб қолганимни ана шунда пайқадим ва унга «Уни бу ерга чақириб, овора қилманг. У кишининг ҳузурига ўзим кираман», дедим. Кейин билсам, партком секретарини раиснинг хонасига чақирмоқчи бўлган йигит халқ контроли группаси раҳбари экан. У раис отпускадан қайтгунга қадар, атиги бир ой муддатга раислик вазифасини бажараётган эди. Ўшанда мен колхоз раиси хонасидан пештоқига «Партком секретари» лавҳаси ёзиғлиқ хонага кирдим-у, бу хоналар ўртасида ер билан осмонча фарқ борлигини ҳис этдим. Бу хона соҳибининг қабулхонаси ҳам, котиба-машинисткаси ҳам йўқ эди. Телефонлари ҳам уч-тўрттамас, атиги биттагина. Хона полига гулдор гиламлар тўшалмаган. Шифтда биллур қандил эмас, сими эгри-бугри лампочка осилиб турибди. Унинг ихтиёрида партия ички хўжалигига оид ҳужжатлар: ойлик ва квартал иш планлари, йиғилиш қарорлари, партия аъзолик бадалларини тўлаш дафтари бор, холос. Ҳа айтганча, бир кун ишласа, ўн кун «йўтал» тутиб қоладиган машинаси ҳам бор...

Партком секретари шу тобда кўзимга чорасиз ва ғариб кишидай кўриниб кетди. Бундай пайтларда бир-бирини инкор этадиган фикрлар ҳам қуйилиб келаверади. «Ахир ҳозир турғунлик даври эмас-ку, дейман ўзимча. Давр ўзгарди, талаб ўзгарди. Хўш, унда нега партия ташкилоти билан колхоз правлениеси ўртасида катта тенгсизлик ҳукмрон? Нега раис бир олам ишни қилиш, ҳатто секретарни ҳузурига чақириш, топшириқлар бериш қурбига эга-ю, коммунистлар етакчиси бирон жиддийроқ муаммони баъзан ҳатто партия йиғилиши муҳокамасига қўйишдан ҳам ўзини тийиб туради? Партия ташкилотларида демократия ва ошкоралик батамом бўғиб қўйилган иқтисодий, илмий-техникавий, йиллардан мерос бўлиб қолган муросасозлик ва сукут сақлаш иллати ҳамон устунлик қилмаётирми? Нега қишлоқларда партия ташкилотларининг жанговарлиги сусайиб қолаётир? Оташин ва курашчан коммунистларнинг тобора ноёблашиб бораётганига сабаб нима?

Шундай саволлар туғёни билан юрганимда Сариосиё районидаги «Коммунизм» совхозилик И. Маллаев билан суҳбатлашиб қолдим. У бир вақтлар донгдор хўжаликнинг партия ташкилотига етакчилик қиларди. Йиғилишларда минбарга чиқиб олиб, хўжаликда партиявий-ташкилий, оммавий-сиёсий ишлар намунали йўлга қўйилганлиги ҳақида жўшиб сўзлаган пайтлари кўп бўлган. У нутқини нуқул: «Совхоздаги қўлга киритилган улкан ютуқлар ана шундай тинимсиз меҳнатларимиз самарасидир», деб тугатишни ёқтирарди. Партком секретари ҳам, директор ҳам бир хил рақамларни такрорлашар, бир хил одамлар исмини тилга олишарди. Уларнинг нутқи бир ўринда фарқ қиларди. Партком секретари: «Коммунистларимизнинг актив иштирокида...» деса, директор: «Меҳнаткашларимизнинг шижоати ва куч-ғайратлари туфайли...» деярди.

Бу мақтанишларнинг миси чиқди, колхозда анчамунча ғирромликлар борлиги аниқланди. Хўжалик раҳбарлари устидан тергов бошланди. Беш-олти киши ҳибсга олинди. Уларни яна озод қилдилар. Қайта тергов олиб борилди. Ўшанда секретарнинг ҳам «бир ишга сал аралашган жойи» борлиги маълум бўлди.

«Мен нима қилай, — дейди ҳамсуҳбатим. — Директор касал эди. Буёғи авжи терим палласи. Бухгалтер теримчиларга пул бериш керак деди. Ҳа, бўпти, дедим. Қоғозларга қўл қўйдим. Бўлган гап шу. Энди емаган сомсага пул тўлашим керакми? Пахтага, чорвага жавоб беришга мажбур қилардилар. «Ўшалар» сафида бизнинг суҳбатдошимиз ҳам бўлганлигини очиқ айтавериш мумкин.

«Ўшалар» ...Кимлар улар? Колхоз раиси, бош агроном, участка ва бригада бошлиқлари, ферма мудирларими? Улар оддий раҳбарлармас. Улар коммунистлар. Чунки турғунлик йилларида ҳатто бригада ҳисобчисининг ҳам партия аъзоси бўлиши шарт эди. Унинг чўнтагида партия билети бўлмаса, у табель юкини елкасида кўтариб юролмасди. Бу «имтиёз»дан совхоз раҳбарлари, область ва райондан келган зиёлинамо вакиллар усталик билан фойдаланардилар. Сира бажаришнинг иложи йўқ график — кунлик нормани унинг коммунистлигини пеш қилиб бажартирардилар, шунга мажбур қилардилар. «Ўшалар» сафида бизнинг суҳбатдошимиз ҳам бўлганлигини очиқ айтавериш мумкин.

Хўп, бу воқеалар турғунлик йилларида бўлган деярмиз ва бутун қаллоблигу ғирромликларни «ўшалар»га ағдарармиз. «У пайтларда ҳақгўйнинг бели синарди, очиқ-ошкора сўзга имкон йўқ эди. Шунинг учун ҳам, партия ташкилотларининг ташаббускорлиги сўниб қолган, унинг фаоллари сукут сақлашга мажбур эдилар», деб мунозарадан осонгина четга чиқишимиз мумкин. Лекин бугунги кунда уларга нима халақит бераётир? Ҳеч нима! Хўш, унда нима учун партия ташкилотлари хўжаликлардаги ўткир масалаларни кўра-туриб, кўрмасликка олишга ҳаракат қиладилар? Нега партия ташкилоти билан хўжалик раҳбарияти ўртасидаги кўзга кўринмас тўсиқлар ҳали-ҳануз олиб ташланган эмас?

Хўжаликларга борсангиз, колхоз раиси ёки совхоз директори хонаси олдида навбат кутиб турган одамларга кўзингиз тушади. Аммо биз партия ташкилоти секретари ҳузурига кириш ташвишида юрган меҳнатчини ҳали учратганимизча йўқ. Аслида эса акси бўлиши керак эдику? Бунга сабаб нима? Бу хусусда бир хулосага келишдан олдин шу йил бўлган бир воқеа ҳақида тўхталсак.

Февраль ойида республика халқ контроли комитети Сурхондарё областига келиб, чорва ем-хашагини ўлчовдан ўтказди. Улар текширган хўжалик ва фермаларда ем-хашакдан фойдаланишда анчагина нуқсонлар борлиги аниқланди. Лекин аҳвол Ангор районидаги «Коммунизм» колхозида ниҳоятда ёмон эди. Бу ерда бир неча юз тонна ем-хашак ҳисоботдагидан кам чиқди. Халқ назоратчилари колхоз раиси Д. Шароповга учрашиб, бу аҳвол ҳақида маълум қилганларида у текширувчиларни чалғитишга уринди. «Хотирабод ва Музрабод даштларидаги фермаларимизда 800 тонна хашак бор» деди. Назоратчилар ҳам эринмадилар. Улар узоқ йўл босиб, даштларни кезиб чиқдилар ва раис айтган хашаклар уюмини топа олмадилар. Охир-оқибат, раиснинг куппа-кундуз куни ҳаммани алдаганлиги ошкор бўлиб қолди. Колхозчиларнинг умумий йиғилишида раис Д. Шаропов ва бош агроном М. Қулсоатов эгаллаб турган вазифаларидан бўшатилдилар.

Шу ўринда бир савол туғилади: колхоз партия ташкилоти, Ангор район партия комитети чорвачиликдаги бу ва шунга ўхшаш яна бир талай қўшиб ёзишлару кўзбўямачиликлардан бехабармиди? Биз бу саволни район ва колхоз партия комитети секретарларига ҳам бердик. Улар масъулиятдан ўзларини ҳам қанча четга олишга ҳаракат қилмасинлар, барибир, хабардор эдилар. 1200 нафардан ортиқроқ колхоз аъзоси қатнашган йиғилишда сўзга чиққан нотиқлар айтган гаплар бунга далилдир. Мана, улардан айримлари:

— Ростини айтсам, — деди ферма мудири Б. Ғуломов, — чорвачилик колхозда ўгай соҳага айланиб қолди. Силос учун экилган маккажўхорининг ,олдин дони олинади, кейин қотиб чўпга айланган поясидан силос бостирилади. Бунинг ҳам йўли топилган. Намакоб сув сепилса, поя юмшармиш. Шу сувсилосни молга берасан, дейдилар. Уни мол ейдими? Ўлиб қолсаям емайди. Биз раисга: «Чорва ем-хашаги бир кишининг қўлида бўлсин, ҳисоб-китоб аниқ олиб борилади», дедик. Унамади. Атайин шундай қилди. Омухта ем омборига ўзига яқин, айтганига хўп дейдиган одамни қўйди. У эса емга туз қўшиб, фермаларга тарқатди. Бу емни мол оғзигаям олмади. Шу йўл билан улар кемтикни тўлғазмоқчи бўлдилар. Даштдан йиғилган хашакни ҳам намлигида той-той қилиб боғлатадилар. Бизнинг раҳбарларга сифат эмас, тонналар керак. Колхозда яна бир «усул» ўйлаб топилди. Йўнғичқаси бир мартагина ўриб олинган пичанзорга подани ҳайдаб юборишади-да, «Фалон тонна беда чорвага едирилди» деб чиқим қиладилар. Лавлагини шапалоқдай япроқлари билан кирим қиладилар. Ҳар тележка бедага 500 килограммдан ўт қўшиб ёзадилар. Бу ишларга партия аъзолари — раис ва бош агроном бош-қош. Биз нима қилайлик? Сигирлар сути кун сайин камайиб боряпти, маҳсулдорлиги эса паст. Бу ҳақда партком секретарига ҳам айтганман. Аммо у бирон чора-тадбир кўришни истамади.

— Мен ўзимни оқламоқчи эмасман, — деди бош зоотехник И. Жўллиев. — Нима ғирромлик рўй берган бўлса, ҳаммаси раиснинг қистови билан бўлди. Мен қўшиб ёзишлар ҳақида район партия комитетига бир неча бор маълум қилганман. Бунинг касри ўзимга урди, мени жазолашди. Раисга келиб, бирон камчиликни айтсак, «Ўзинг бажар», дейди. Ўзимизнинг бажаришимизга эса имкон бермайди. У пахтадан бошқа тармоқни тан олмайди. Чунки пахта плани ошириб бажарилса, раҳбарлар катта-катта мукофотлар оладилар. Чорвачиликда эса бундай мукофот белгиланмаган. Мана, гап қаерда! Шунинг учун ҳам бедазорлар биринчи ўримдан кейин бузиб пахта экилаётир. Бу билан алмашлаб экиш борасида ҳам ғирромликка йўл қўйилмоқда. Бу ишлардан партия ташкилоти бехабарми? Ҳар куни эртадан-кечгача шу ерда, ҳамма ишга аралашиб юрибди-ку? Мен дардимни тегишли жойларга айтдим. Натижаси бўлмади. Шундан кейин ишдан бўшатиб қўйишларини сўраб, ариза бердим. Ишдан бўшатишмади, кўпчилик бўлиб насиҳат қилишди...

Айтинг-чи, партия ташкилоти шундай лоқайдлик позициясида турганида унинг эшиги олдида кимнинг ҳам навбат кутиб тургиси, ундан ким ҳам маслаҳат олгиси ёки дардини айтгиси келарди? Афсусланарли томони шундаки, бундай ҳол фақат шу хўжаликда содир бўлгани йўқ. Ўтган йили Шеробод районида бошқа экинларга мўлжалланган каттагина майдонларда пахта етиштирилди. 1987 йилда худди шундай ҳол Ленин йўли районида содир бўлди. Н. Муродов номли совхозда эса ер хомталаш қилинди. «Сангардак» совхозида ҳисоботларда атайин чалкашликларга йўл қўйилди. Бу йил ўтказилган текширишларда Жарқўрғон ва Қумқўрғон районлари хўжаликлари молларни ориқ ҳолда гўштга топширганликлари сабабли 140 минг сўм зарар кўришгани маълум бўлди. Область бўйича эса бу хилдаги зарарлар 475 минг сўмга етди. Бойсун районий совхозларида сут етиштириш учун 7,5 минг тонна озуқа бирлигидаги ем-хашакнинг ортиқча сарфланишига йўл қўйилди. Аслида булар исрофгарчилик, хўжалик мулкини талон-торож қилиш авж олгани натижасидир. Нохуш мисолларни яна давом эттириш мумкин.

Бундай ғайриқонуний ишларни шу коллективлар партия ташкилотлари билмайдиларми? Нега улар колхоз раиси ёки совхоз директорининг ҳисоботини партия йиғилишларига қўймайдилар. Нима учун юқоридан кўрсатма кутиб турадилар? Яқинда область партия комитетининг пленумида обкомнинг биринчи секретари С. Мамарасулов худди шундай саволлар билан мурожаат қилди. Кўпчилик бундай саволларга дангал жавоб беришдан кўра, жимгина ўтиришни маъқул кўрди. Баъзи коммунист раҳбарларни қонунга зид ҳаракатлар қилишга «илҳомлантирган» омиллардан бири ҳам худди ана шу — қўл қовуштириб ўтириш эмасми?

Сукут сақлаш ҳам иллат. Партия ташкилотлари, коммунистлар қайта қуришга тўсиқ бўладиган, унга тагзаминдан зиён етказадиган ҳаракатларни кўрсалару, унга қарши бош кўтаришмаса, хоҳлайдиларми-йўқми, ўша ҳаракат илҳомчисига шерик бўлиб қоладилар. Коммунист шанига доғ туширадиган ишга шерик бўлишдан кўра оғирроқ иллат йўқ.

Ҳозирги давр эса партия ташкилотлари обрўсини юксак даражада оширишни тақозо қилмоқда. Бунга партия ташкилотлари ҳар бир коммунистнинг жанговарлигини ошириш, меҳнаткашлар билан ҳар куни, ҳар соат мулоқотда бўлиш, улар дардини тинглаш қайта қуришга зид кўринишларнинг пайини аёвсиз қирқиш йўли билангина эришишлари мумкин. Бўлмаса партком секретари раис шуҳрати соясида қолиб кетаверади, партия ташкилоти эса бугунги юксак талабларни бажаришда оқсаб қолади.

Н. ҲАЙИТҚУЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Жарқўрғон районидаги Н. Боймуродов номли колхоз чорвадорлари ибратли ишларни амалга оширмоқдалар, оилавий звенолар сафи кенгаймоқда. Уларнинг тадбиркорликлари туфайли бу йил чорва маҳсулотлари тайёрлаш суръати ошади.

Суратда: колхознинг кекса чўпонларидан бири Ҳаким Валиев.

И. ХЎЖАЕВ сурати. (ЎзТАГ).

• *Редакция почтасидан*

ЎҚИТУВЧИ ҚАНЧА ҲАҚ ОЛАДИ?

Яқинда Ильич районида мактаблараро ташкил этилган «Очиқ эшиклар куни»нинг йиллик фаолиятига якун ясалди. Район халқ таълими бўлими ташаббуси билан ўтказилаётган бу тадбирдан кўзланган мақсад педагогик муаммоларни ўрганиш билан бирга мактабни тубдан ўзгартиришнинг илк куртакларини кўриш эди. Бундай ижодий иш нималарни кўрсатди? Шу пайтга қадар унвон ва даражаларга, кўп йиллик педагогик стажга эга бўлган аксарият ўқитувчилар фаолияти бугунги талаб даражасида эмаслиги аниқланди. Лекин иш услуби бир неча марта оммалаштирилган ўқитувчи ҳам, кўзбўямачилик билан дарс бераётган муаллим ҳам баб-баравар моддий рағбатга, обрў-эътибор, ҳурматга сазовор бўлиб келяпти. Бир сўз билан айтганда, бу соҳада ҳали текисчиликка барҳам берилган эмас.

Бу муаммони мавжуд тартибга биноан аттестация комиссияси ижобий ҳал қилишига ҳам кўпчилик шубҳа билан қарамоқда. Чунки комиссия ўтган йилларда ишончини йўқотган. Шу боисдан ҳам кўпчиликнинг ташаббуси ва район халқ таълими бўлими кенгаши тавсияси билан ижодий-педагогик совет тузилиб, унга илғор, тажрибали педагоглар киритилди. Ижодий педсовет таълим-тарбияга алоқадор масалалар билан бирга, ўқитувчиларга меҳнатларига яраша ойлик тўлаш масаласини ҳам кўриб чиқиш ваколатига эга бўлди. Бироқ кошки эди, бу ишларнинг қуйидан ҳал қилинишига маъмурият аралашмаса. Ўқитувчилар ҳаётида рўй бераётган муаммоларни ўзлари бартараф этсалар. Ижодий педсовет масалани муҳокама қилиб, уни татбиқ қилиш учун албатта маъмуриятга таклиф киритади. Бунда маъмурият тавсияни дастуриламал қилиши ёки рад этиши мумкин. Аммо ижодий педагогика советининг қизғин ишига аралашиб, муҳокама қилинаётган масаланинг объектив ҳал қилинишига халақит бермаса мақсадга мувофиқ бўларди.

А. РАҲИМҚУЛОВ,
район халқ таълими бўлими инспектори.

БИРГАЛИКДА БЕПУЛ НОНУШТА

● Икки минг киши меҳнат қиладиган Жиззах устки трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси бош корхонасининг биринчи смена ишчилари бепул овқат билан таъминланадиган бўлди. Ишчи-хизматчиларнинг бирлашма профилакторийсида имтиёзли даволаниш кўлами янада кенгайди. Коллектив жамғармасидаги маблағ 2 миллион сўмни қоралагач, ана шундай имкониятлар туғилмоқда.

Икки йил муқаддам хўжалик ҳисобига ўтган бирлашма коллективи ҳадеганда ўзини ўнглаб ололмади. Сабаби: ишчи-хизматчилар корхона фаолиятида туб бурилиш ясашга тайёр эмасди. Оқибатда йил охирига келиб одатдагидек планлар барча кўрсаткичлар бўйича барбод этилди. Коллектив йилни 790 минг сўм зарар билан якунлади. Хўжалик ҳисобида ишловчи корхонада эса бунга йўл қўйиб бўлмайди. Демак, изланиш зарур.

Планлар бажарила бошлангач, ҳар бир цех савдо ташкилотлари эҳтиёжига қараб, шартнома асосида қўшимча маҳсулот ишлаб чиқаришга зўр берди. Йил якунига кўра, корхонада пландагидан икки миллион сўмлик кўп — 37,7 миллион сўмлик истеъмол моллари ишлаб чиқарилди.

Хўжалик ҳисоби меҳнатнинг ҳар бир участкасида тежамкорликка эришишга ўргатади. Илгари калавани бўяш жараёнида йилига 13—15 минг сўм атрофида зарар кўрилар, кундалик майда чиқимларга эътибор берилмасди. Эндиликда ортиқча харажатлар ишчиларга малол келадиган бўлиб қолди. Ишчи Низом Султонов бўяш технологиясини такомиллаштириш устида бош қотирди. Шу тариқа зарарга барҳам берилди. Бу каби мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

— Ҳозир ҳисобимизда икки миллион сўмдан зиёд маблағимиз бор. — деди ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори Э. Нормаматов. — Тарихда бундай бўлмаган. Шунинг учун социал муаммоларни ҳал этишга асосий эътиборни қаратяпмиз. Ошхона ва ётоқхонадаги шарт-шароитни яхшилаш, иш жойида қулайликлар барпо этиш шулар жумласидан. Биринчи сменада иш куни биргаликдаги пулсиз нонушта билан бошланяпти. Шунинг ўзи ҳам сменада меҳнат унумдорлигини анча оширди.

Давлат буюртмаси ҳисобланган болалар трикотажи ишлаб чиқариш 3,3 миллион донага етказилди. Бу кўзда тутилганидан анча кўп. Коллектив аъзоларининг умумий йиғилишида Жиззах шаҳар Советининг депутати, биринчи цех бошлиғи Фотима Абдуллаева қабул қилинган давлат планларини ҳозирги имкониятлар асосида қайта кўриб чиқишни таклиф этди. Иқтисодий таҳлиллар бунинг асосли эканлигини кўрсатди. Ишчи-хизматчиларимиз 1989 йил учун илгари планлаштирилган 1 миллион 350 минг сўм ўрнига 2 миллион 878 минг сўм фойда олишни режалаштиришди. Демак, социал масалаларга эътибор кучайган коллективларда иш унуми ҳам, сифати ҳам ортади.

Б. САТТОРОВ.

АГРОСАНОАТ ХАБАРЛАРИ

Баравж ниҳоллар

Сирдарё райони пахтакорлари бу йил она-Ватанга қарийб 50 минг тонна «оқ олтин» етказиб беришга аҳд қилишган. Юксак хирмонни ўз вақтида бунёд этиш мақсадида баҳорда ҳамма майдонлар экишга пухта тайёрланиб, қисқа муддатда 17360 гектар ерга барака уруғи қадаб олинди.

Лекин апрель ойининг охирида бўлиб ўтган табиий офат анчагина ердаги ғўза ниҳолларига жиддий шикаст етказди. Районда мутахассислар ва миришкор деҳқонлардан иборат тузилган комиссия зудлик билан табиат етказган зарар ва қилинадиган ишлар кўламини белгилаб чиқди.

Комиссия хулосасига асосан 14 минг гектар ерга қайтадан чигит экилди. Ҳамма хўжаликларда дала ишлари оқилона ташкил этилганлиги туфайли қисқа муддатда уруғлик бир текис ундириб олиниб тўла гектарлар яратилди.

Ҳозир далаларда иш қизғин. Пахтакорлар ғўза ривожини тезлатиш, шу йўл билан мўл ва эртаки ҳосил етиштириш учун бутун чора-тадбирларни кўришаётир. Экинни культивация қилиш, озиқлантириш сифатига алоҳида эътибор берипяпти. «Правда», Ленин номли, «Коммунизм», «Ўзбекистон» колхозлари ва «Малик» совхозида ғўза парвариши, айниқса, намунали олиб борилаётганлиги туфайли ўсимлик баравж ривожланмоқда.

У. МУҲАМЕДОВ.

Парвариш авжида

Ўзбекистон районидаги «Пахтақайнар» колхози меҳнаткашлари бу йил 1441 гектар ерга барака уруғи қадаб, чигитларни бир текисда ундириб олишга эришдилар. Айни кунда пайкалларда ниҳолларга дастлабки ишлов бериш авж олдириляпти.

Колхознинг С. Маҳкамов, А. Бўстонов, О. Қурбонов, М. Акбаровлар бошлиқ бригадаларида муҳим иш уюшқоқлик билан олиб борилмоқда.

Моҳир механизаторлардан М. Бегматов, Ш. Валиев, Х. Нурматов, Х. Ашуровлар барчага ўрнак бўлиб, кунига 4—6 гектар ердаги ғўзага сифатли ишлов беришмоқда.

Парвариш ўз вақтида сифатли ўтказилаётгани туфайли ҳам пайкаллардаги ғўзалар кун сайин кўкка бўй чўзяпти. Колхоз пахтакорлари бу йил ҳар гектар ердан 40 центнердан ҳосил олишни кўзлашмоқда.

М. ДАВРОНОВ.

ОҚСАЁТГАН ҚУРИЛИШЛАР

Кейинги йилларда асов Амударёнинг қуйи этакларида, жанубий Орол бўйларида экологик аҳвол ниҳоятда ёмонлашди. Қалин ўрмонларда ҳеч нарса қолмади. Об-ҳаво ўзгарди, ерларнинг мелиоратив ҳолати бузилди. Булар кишилар саломатлигига зарар етказмай қолмади. Эндиликда саломатлик комплекслари бунёд этиш кишилар соғлиғини муҳофаза қилишнинг асосий омили ҳисобланади. Кўпчилик ташкилотлар, колхоз ва совхозлар касалхона, поликлиника комплекслари, амбулатория, фельдшер-акушерлик пунктларини фойдаланишга топширмоқдалар. Бироқ бу иш ҳамма жойда ҳам бир хил эмас. Медицина объектлари қурилишининг бугунги аҳволи шу кун талабига жавоб бермайди. Бу соҳада буюртмачиларда ҳам, пудратчиларда ҳам қайта қуриш сезилмаяпти. Қурилиб, ишга туширилган объектлар сифати ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Нукус шаҳрида қурилаётган кислород станцияси олти йилдан бери битмаяпти. Лойиҳа сметада белгиланган 411 минг сўмлик қурилиш ишлари эса аллақачон бажарилган.

— Бу станция қурилиши, унинг аҳволи ҳақида газеталарда кўп марта ёзилди, — дейди пардозлаш бригадаси бошлиғи Л. Мешерикова. — Натижа чиқмади. Ҳатто область, шаҳар партия комитетлари секретарлари ҳам келиб кўришди. Ҳамон ўзгариш йўқ. Омборхона ва асосий бинонинг пардозлаш ишларини яқиндагина битказган эдик. Томдан чакка ўтиб кетди. Ишни қайтадан бажаряпмиз.

— Осмонда булут пайдо бўлса, чўчиб турамиз, — суҳбатимизга қўшилди шу бригада аъзоси Пардагул Турдибоева. — Бошлиқларимиз эса биздан сифат талаб қилишади. Томнинг усти яхши бостирилмаса, сувоқ қилинмаса, ишимизда қандай сифат бўлсин?

Кислород станцияси қурилишини тезлаштириш ва шу йилнинг биринчи кварталида фойдаланишга топшириш учун ўтган йилнинг декабрь ойида 31 минг сўм ажратилди. Шундан ҳозиргача атиги 17 минг сўмлик иш бажарилди, холос. Қорақалпоғистон АССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг буюртмаси билан 1977 йилда лойиҳа-сметаси 139 минг 900 сўмлик интернат врачлар ётоқхонаси қурилиши қўшимча топшириқ ҳисобидан бошланди. Бу қурилиш М. Нурмуҳамедов кўчасида қад кўтара бошлади. Қурилиш ишлари уч йил давом этди. Шу йиллар мобайнида «Каракалпакводстрой» тресті коллективи 64 минг 968 минг сўмлик иш бажариб ташлаб кетди. Орадан ўн йил ўтса-да, қурилиш ҳануз ҳаракатсиз ётипти.

Нукус шаҳрида 600 ўринлик кўп профилли касалхона қурилиши аллақачон бошланиши керак эди. Ҳатто уни уч юз ўринли қилиб, икки бўлиб қуриш режалаштирилди. Афсуски, режалар

• *Мухбиримиз бонг уради*

қоғозда қолиб кетди. Амударё район Қипчоқ посёлкасидаги салкам ўттиз йил илгари хом ғиштдан тикланган 75 ўринли шифохонани кўриб ранжийсан, киши. Бош врач Умирзоқ Жагаловнинг эса ҳасратидан чанг чиқади.

— Аҳволимиз ҳақиқатан ҳам яхши эмас. Нукус, Тошкентдан қанча-қанча одамлар келишди. Сизларга типовой касалхона керак, кўмак берамиз, деб ваъда бериб кетишди. Афсус, ваъда ваъдалигича қолди. Шифохонамиз Қипчоқ посёлкаси аҳолиси, «Коммунизм», Ленин номли, Тельман номли колхозларда медицина хизмати кўрсатади. Мана шу зонада йигирма мингдан кўпроқ аҳоли яшаса-ю канализация, водопровод йўқ, деб касалхона қурилишига эътибор берилмаса...

Касалхоналар, поликлиникалар қурилиши туя гўштига етганлигининг сабаби «Ўзгипросельстрой» институти лойиҳа ҳужжатларини тайёрлашни пайсалга солиб келяпти, — дея жавоб берди Амударё район ижроия комитети раиси Ражаббой Йўлдошев. — Шу сабабдан Қипчоқ посёлкаси болалар поликлиникаси, катталар шифохонаси қурилиши кечиктирилмоқда.

Амударё РАПОси раиси Мадиёр Пирманов эса Қорақалпоғистон АССР Давлат агросаноат комитетидаги раҳбарларнинг колхоз ва совхозларда участка касалхонаси, амбулатория, фельдшер-акушерлик пунктлари қурилиши учун лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаб, уларни материал ва маблағ билан таъминлаш масалаларини ҳал этмаётганларини куюниб гапирди.

Қурилиш муддатлари қанча чўзилиб кетса, унинг сифати шунча ёмонлашади. Ваҳолонки, Чимбойдаги 240 ўринли касалхона, сменада беш юз кишини қабул қиладиган поликлиника қурилиши ўн уч йил, Хўжайли шаҳридаги худди шундай шифохона, поликлиника тўққиз йил, Нукус шаҳридаги уч юз ўринли касалхона ҳамда сменада олти юз кишини қабул қиладиган поликлиника қурилиши 12 йил давом этди. Фойдаланишга топширмасданоқ Нукус шаҳридаги шифохона бош корпуси шикастланди. Хўжайлидаги касалхона, поликлиника эса фойдаланишга топширилсада ҳануз пардозлаш ишлари давом этяпти.

Қишлоқ жойларда, районлар, колхоз ва совхоз посёлкаларида соғломлаштириш-даволаш муассасалари қурилиши муаммо бўлиб қоляпти. Кўп жойларда лойиҳа-сметалар ишланмаган, тайёрлари планга киритилмаган, планга киритилганлари эса қурилиш материаллари, асбоб-ускуналар, маблағ билан таъминланмаган. Натижада буюртмачилар билан пудратчилар ўртасидаги узилишлар чўзилиб кетяпти. Қолаверса, поликлиника ва даволаш муассасаларини қаттиқ ва юмшоқ жиҳозлар билан таъминлашни яхшилашда Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги амалий ёрдам кўрсатишлари зарур.

Келаси беш йилликда касалхоналар, поликлиника ва бошқа даволаш муассасалари капитал қурилиши кўлами янада кенгаяди. Қурилиш ташкилотлари ҳозиргидек сусткашлик қиладиган бўлишса, аҳвол ўнгланмаслигини олдиндан башорат қилиш ҳеч гап эмас.

Р. ЕШИМБЕТОВ

Олий таълим: ўзгаришлар даври

Қаловини топса...

Партия ва ҳукуматимиз бугунги кунда олий ва ўрта махсус ўқув юртлари кадрларининг малакаларини ошириш ва уларни қайта тайёрлашни ўз ичига оладиган узлуксиз таълим системасини амалга оширишни асосий вазифа қилиб қўйди. Шу мақсадда ўз-ўзини бошқаришни кенг ривожлантириш, ўқув юртларига мустақиллик, бунинг учун зарур ваколатлар бериш, таълим-тарбияда масъулиятни ошириш талаб қилинади.

Очиғини айтиш керак, бугунги кунда олий ўқув юртларига келувчи ўқувчилар билими, айниқса табиий фанлар бўйича мукаммал эмас. Хўш, нега шундай? Бизнингча, ҳар бир мураббий ўз фанини ўқувчига сингдира билиши, уни қизиқтира олиши, қайта қуриш муаммоларини ҳал қилишда совет фанининг роли ва вазифаларини тушунтириши лозим. Турли тўгараклар ташкил этиш, олимпиадалар ўтказиш, олимлар билан учрашувлар уюштириш ўқувчиларнинг у ёки бу фанга қизиқишини уйғотади.

Бу борада институтимизда самарали ишлар қилинмоқда. Ўтган йили автотранспорт факультети декани Ғ. Маҳмудов ва олий математика кафедраси мудири М. Ғафуровнинг ташаббуси билан кириш имтиҳонларидан олдин бир қатор областда мактаб ўқувчиларидан имтиҳон олиб кўрилди. Унинг натижаларига қараб, ўқувчилар қандай математик масалаларни еча олишлари ёки мавжуд қийинчиликлар аниқланиб, ўрганилди ҳамда кириш имтиҳони билетлари қайтадан ишлаб чиқилди. Шунингдек, малакали ўқитувчилар томонидан консультатив машғулотлар ўтказилди.

Кириш имтиҳонлари тугагач, бўлажак студентлар учун 15 кун мобайнида машғулотлар олиб борилди. Қўшимча машғулотлар ўз самарасини кўрсатди. Талабалар олий математика тушунчаларини қийналмай қабул қилдилар. Тошкент шаҳри ва Тошкент области ўқувчилари учун ўтказилган XVI математика олимпиадаси ҳам яхши натижалар берди. Унда тузилган тур масалалари кириш имтиҳонлари даражасида эканлиги, II тур масалалари эса математик фикрлашни талаб этиши ва айниқса шу тур ғолибларининг дастлабки ўн нафари кириш имтиҳонларида математикадан имтиёзга эга бўлишлари ўқувчилар орасида катта қизиқиш уйғотди. Балки олимпиада ғолибларини математикадан кириш имтиҳонларида озод қилиш мумкиндир. Бу ҳақда республика халқ таълими министрлиги бир қарорга келса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Етук математик мутахассислар тайёрлаш учун ўқитувчидан ҳар бир талаба билан алоҳида шуғулланиш талаб этилади. Бунинг учун ҳар бир группада 12—15 дан ортиқ студент бўлмаслиги керак. Олий техника ўқув юртларидаги олий математика курсини ўқитиш программаси студентларга ўтилаётган махсус фанлар билан ҳамкорликда тузилса, кўнгилдагидек бўларди. Қолаверса, ҳар бир олий ўқув юрти ўқитувчиси педагоглик билан бирга илмий ишлар билан шуғулланиши лозим, деб ўйлаймиз. Шундай масъулиятли ишларни амалга ошириш олий ўқув юртларида қайта қуриш ўз аксини топишида катта ёрдам бериши шубҳасиз.

Ш. НУРИЕВ,
Тошкент Автомобиль транспорти ва йўллари институти ўқитувчиси.

Давлатимиз сарҳадларини қўриқловчи довюрак чегарачилар ва халқ хўжалиги ривожига ҳисса қўшаётган кимёгарларни байрам билан табриклаймиз!

Жанговар қўшин

Ҳар қандай об-ҳаво шароитида туну кун бепоён Ватанимиз сарҳадларини чегарачи-жангчилар ўз постларида ҳушёр туриб қўриқламоқдалар. Доҳиймиз В. И. Ленин ташаббуси билан ташкил этилган чегара қўшинлари тарихида уларнинг мардлиги жасорати ва қатъийлигини ифодаловчи ёрқин саҳифалар кўп. Чегарачиларимиз империалистик мамлакатлар жосусларига ва бошқа душманларга қарши курашларда чиниқди. Улуғ Ватан урушида душманнинг биринчи зарбаларига дуч келдилар ва мардона жавоб бердилар. Жанг майдонларида катта жасорат ва оммавий қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар. Брест қалъаси ҳимоячиларидан чегарачи А. Лопатин, А. Кижеватов, Ф. Морин, В. Усов ва бошқаларнинг жасорати Ватан ҳимоячилари йилномасига олтин ҳарфлар билан битилган. Қаҳрамон шаҳарлар — мамлакатимиз пойтахти Москва, Севастополь, Ленинградни ҳимоя қилишда улар мислсиз жасорат кўрсатдилар. Душман ҳалқасида қолган Ленинградни ташқи дунё билан боғлаб турувчи «ҳаёт йўли»ни қўриқлашни ҳам чегарачилар ўз зиммаларига олиб, муз устидаги йўлда туну кун тинимсиз қатновни таъминладилар. Улуғ Ватан уруши йилларидаги қаҳрамонлиги ва мардлиги учун салкам 50 чегара отрядлари ва қисмлари байроғига жанговар орденлар тақилди. 200 дан ортиқ чегарачига Совет Иттифоқи Қаҳрамони юксак унвони берилди. 13 мингдан зиёд чегарачи-жангчилар СССР орден ва медаллари билан мукофотландилар. Улар она-Ватанимиз ҳимоясига ана шундай ҳисса қўшдилар.

Чегара қўшинлари — доимо жанговар шай ҳолатда турадиган қўшин турларидан. Ҳозирги шароитда давлат чегараларини қўриқлаш, чегарачи жангчилардан фақат зўр билимгина эмас, балки юксак маҳорат, мардлик, партия ва халққа чексиз садоқат ҳам талаб этади. Чегарачиларимиз бугунги кунда энг янги ҳарбий техника, қурол ва радиоэлектрон аппаратураларга эга. Юксак жанговар тайёргарлик ва ҳушёрлик чегара қўшинларимиз олдида турган муҳим вазифалардан бўлган ва шундай бўлиб қолади.

Совет чегарачилари ўз вазифаларини қардош социалистик мамлакатлар чегарачилари билан мустаҳкам ҳамкорликда бажармоқдалар. Улар социализм ғалабаларини биргаликда ҳимоя қилмоқдалар. Янги техника ва қуролларни ўзлаштиришда, давлат чегараларини қўриқлаш ва улардан фойдаланишни ўрганишда бир-бирларига ёрдам кўрсатмоқдалар.

Ишончимиз комилки, КПСС XXVII съездида таъкидланганидек, чегарачи-жангчиларимиз ҳамиша ўзларига нисбатан қўйилган юксак талаблар даражасида бўладилар. Бизнинг давлат ва ижтимоий тузумимизга ҳар қандай тажовузларга қарши курашда ҳушёрлик, матонат ва қатъият кўрсатадилар.

Чегарачи-жангчилар жанговар навбатчиликда.

В. ВЕЛЕНГУРИН сурати (ТАСС).

Фавқулодда аҳамиятли тармоқ

Химияни мўъжиза билан қиёс қилишлари бежиз эмас. Тармоқ фани заҳматкашлари заковати билан химия экономика тараққиётига катта мадад кўрсатиб келмоқда. Лабораторияларда ҳал этилган илмий ечимлар ишлаб чиқариш кўламларига кўчгандан кейин халқ хўжалиги турли соҳаларида юксалишнинг тез суръатларини таъминлаб бераётир.

Ўз вақтида В. И. Ленин химия ишлаб чиқариши фавқулодда аҳамиятга эга тармоқ деганида тамоман ҳақли эди. Буни тасдиқловчи мисоллар кўп. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Химия институти фидойилари кейинги йилларда қатор комплекс масалаларни муваффақиятли ҳал қилдиларки, улар республика саноати ва қишлоқ хўжалиги одимларини жадаллаштиришга ёрдам бермоқда. Илмий ечимларнинг аксарияти саноат хом ашё базасини мустаҳкамлаш ва пахтачиликда ҳосилдорликни ошириб боришга катта имкониятлар яратади.

Тан олиш керакки, экономиканинг химиядан баҳраманддлигини оширишга ҳамон етарли аҳамият берилаётгани йўқ. Лаборатория синовларидан ўтган илмий хулосаларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этишнинг кечикиш ҳолларига тоқат қилиб келинмоқда. Фан эришган ютуқларни ишлаб чиқаришга жорий қилишдаги бундай аҳвол халқ хўжалиги олдида турган катта ҳамда мураккаб масалаларни муваффақиятли ҳал этишни кечиктириб юбормоқда.

Кейинги вақтда Химия институтида иқтисодий жиҳатдан муҳим аҳамиятга эга бўлган комплекс масалалар ишлаб чиқилди. Масалан, «Ангрен» кўмир разрези чиқиндиси ҳисобланмиш коалиндан цемент саноатида хом ашё сифатида фойдаланиш мумкинлиги исботлаб берилди. Оҳангарон цемент бирлашмасида лесс ўрнига коалин лойидан хом ашё ўрнида фойдаланиш технологияни такомиллаштириш, цемент сифатини яхшилашга ҳам кўмаклашади.

Коалин лойидан фойдаланиш «500» ва ундан юқори маркали цемент ҳосил қилишдан ташқари, печлар унумдорлигини кўтариш ҳамда футеровкалаш муддатларини узайтиришга ҳам имкон беради. Шунингдек, илмий ходимларнинг бу соҳадаги тавсияси цемент пишириш ва клинкер ҳосил қилишни интенсивлаштиради, бинокорлик индустрияси хом ашё базасини кенгайтиради. Оҳангарон цемент бирлашмасини бундай хом ашё билан таъминлаш учун кўмир разрезида коалинни майдалаб берадиган қувватлар барпо этиш мўлжалланмоқда.

Химиклар биохимия корхоналари чиқиндиси ҳисобланмиш гидролиз лигнини ва табиий фосфоритлардан фойдаланган ҳолда лифогум ўғити ишлаб чиқариш технологиясини ҳам яратдилар. Ишлаб чиқариш билан боғлиқ илмий-техника ҳужжатлари тахт. Унинг саноат кўламидаги тажриба туркумидан фойдаланиш шуни кўрсатдики, янги хил ўғитни қўллаш пахтакор хўжаликларда ҳосилдорликни гектар ҳисобига 3—4 центнердан оширади.

Ҳа, химия мўъжизалар яратади. Илмий хулосаларни вақтида жорий этишгина экономика тараққиётига амалий таъсир кўрсатади.

Х. ҚОСИМОВ.

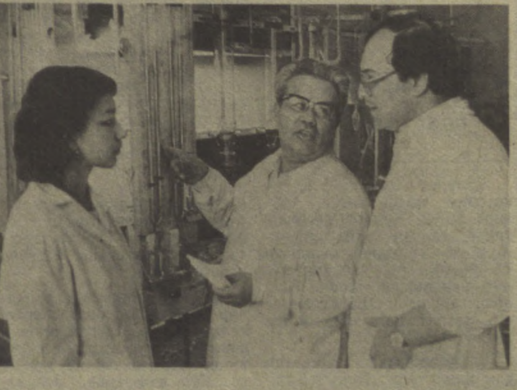

Институт катта лаборанти Гулноза Сайдалиева, химия фанлари доктори, профессор, лаборатория мудири Эргаш Орипов ва катта илмий ходим Анвар Аблаев.

М. НАЗАРОВ сурати.

Музхона кенгайтирилди

✦ Термиз шаҳридаги гўшт ва балиқ маҳсулотлари музхонаси торлик қилиб қолган эди. Шу боис бир қисм консерва маҳсулотлари қишда ҳам, жазирама ёзда ҳам наридан-бери қурилган бостирмалар остида сақланарди.

Энди бунга барҳам берилди. Бу ерда 2 минг тонна маҳсулотни қабул қилиб олиш имкониятига эга қўшимча музхона қуриб битказилди. Давлат қабул комиссияси музхона қурилиши сифатига яхши баҳо берди. Музхона қурилиши учун 2 миллион сўм маблағ сарфланди. Бу муҳим объектни 165-қурилиш трестига қарашли Мурод Тўлаев бошлиқ 13-механизациялашган кўчма колонна азаматлари амалга оширдилар.

Ҳ. НОРҚУЛОВ.

СИНОВЛАРДАН ЎТГАН ДЎСТЛИК

СССР ВА АФҒОНИСТОН ЎРТАСИДА ДИПЛОМАТИК МУНОСАБАТЛАР ЎРНАТИЛГАНЛИГИНИНГ 70 ЙИЛЛИГИГА

27 май куни Совет Иттифоқи билан Афғонистон халқлари мамлакатларимиз муносабатлари тарихидаги шонли санани кенг нишонладилар. Бундан 70 йил муқаддам жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг раҳбари В. И. Ленин ва Бутунроссия Марказий Ижроия Комитетининг Раиси М. И. Калинин шундан сал вақт илгари мустақилликка эришган Афғонистон бошлиғи Омонуллахонга табрикнома йўллаган эдилар. Тез орада ҳар иккала давлат бир-бирларига элчилар юбордилар. Ўшандан буён 1919 йилнинг 27 май куни икки мамлакат ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилган сана ҳисобланади.

Дўстлик ҳақидаги биринчи совет — афғон шартномаси 1921 йилнинг охирги кунида имзоланди. Мазкур шартнома Совет давлатининг Шарқ мамлакатлари билан муносабатлари тарихида муҳим босқич бўлиб, у нафақат Афғонистон, балки Осиёнинг бошқа мамлакатлари билан кўпгина шартномалар ва битимлар тузиш йўлини очди.

Гражданлар уруши бораётганига қарамай, Совет Россияси афғон халқига ёрдам қўлини чўзди. Советлар мамлакати шартнома тузилгач, дарҳол Афғонистонга катта беминнат ёрдам кўрсатди. Совет — афғон муносабатлари тарихи бундай интернационал ёрдам намуналарига бой. 30-йиллардаёқ мамлакатимиз Афғонистонга миллий пахта тозалаш саноатини бунёд этишга катта кўмак берди. Кейинги ўн йилликда Совет Иттифоқи ўз жанубий қўшнисига кўпгина соҳаларда яқиндан ёрдам берди.

Совет Иттифоқининг ёрдами ва мадади Афғонистон мустақиллигини ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлашнинг муҳим омиллари бўлди. Апрель революциясидан сўнг тузилган дўстлик, яхши қўшничилик ва ҳамкорлик тўғрисидаги совет—афғон янги шартномаси ана шу мақсадларга хизмат қилмоқда.

Яқинда афғон халқи Апрель революциясининг 11 йиллигини кенг нишонлади. Унинг ана шу йиллар мобайнида босиб ўтган тараққиёт йўли машаққатли бўлди. У нафақат ички қарама-қаршиликлар, шу билан бирга эълон қилинмаган уруш шароитида ривожланиш сари борди. Покистон ва АҚШ қуролли оппозицияни тўғридан-тўғри қўллаб-қувватлаётганлиги натижасида ҳозир афғон диёри жанг майдонига айланди. Афғонистон раҳбарияти Совет Иттифоқининг мададига таянган ҳолда афғон муаммосини сиёсий йўл билан бартараф этишга интилаётган бир пайтда мухолифлар айби туфайли рўй бераётган даҳшатли манзарани кўз олдингизга келтираркансиз, Женева аҳдномаларини кимлар сўзсиз бажараётгани, кимлар эса оёқ ости қилаётгани равшанлашади. Мазкур битимда Совет Иттифоқи ва АҚШ Афғонистон ҳамда Покистон ўртасида сиёсий барқарорликни рўёбга чиқариш сиёсатини қўллаб-қувватлашганди. Лекин афсуски, бу шартлар АҚШ ва Покистон айби билан ўз ижросини топмаяпти. Покистон Афғонистонга қарши очиқдан-очиқ агрессия йўлига ўтмоқда.

Афғонистоннинг азалий қўшниси — Совет Иттифоқи дўст мамлакат оғир кунларни бошидан кечираётганидан қаттиқ ташвишланмоқда. Ана шундай оғир шароитларда совет жамоатчилиги афғон халқи билан бирдамлигини изҳор этиб, унга маънавий ва моддий ёрдам кўрсатмоқда. Бунда республикамиз меҳнаткашларининг ҳам ҳиссаси бор. Самарқанд, Фарғона, Тошкент ва Сурхондарё областлари Афғонистон шимолидаги тўртта вилоятга оталиқ ёрдамини кўрсатмоқдалар. Афғонистон билан дўстлик ва маданий алоқалар совет жамиятининг Ўзбекистон бўлими совет—афғон дўстлигини мустаҳкамлаш йўлида кўпдан-кўп амалий тадбирларни рўёбга чиқармоқда.

Совет Иттифоқи билан Афғонистон ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганлигининг 70 йиллигини нишонлаётган барча совет кишилари қатори республикамиз меҳнаткашлари ҳам ўз мустақиллиги, озодлиги ва эркинлиги учун мардонавор курашаётган афғон халқига интернационал дўстлик туйғуларини изҳор этмоқдалар, унга порлоқ келажак сари курашда зафарлар тилайдилар.

Ш. НИЕЗОВ,
СССР — Афғонистон дўстлик ва маданий алоқалар жамияти Ўзбекистон бўлими правлениесининг раиси.

СССР ва АҚШ биродарлашган шаҳарларининг Тошкент учрашуви

ХУШ КЕЛИБСИЗ, МЕҲМОНЛАР!

ТОШКЕНТ'89

ҲАМКОРЛИК КУЧАЙМОҚДА

Совет ва чет эл шаҳарлари билан алоқалар Ассоциацияси, Совет Иттифоқи чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар жамиятлари ҳамда АҚШнинг биродарлашган шаҳарлар Ассоциацияси келишувига мувофиқ эртадан бошлаб Совет Иттифоқида СССР ва АҚШ биродарлашган шаҳарларининг биринчи учрашуви ўтказилади. Учрашув 4 июнгача давом этади. Шу муносабат билан «Совет Ўзбекистони» мухбири М. Мирзамуҳамедова Тошкент шаҳар Совети раисининг ўринбосари Қудратилла Мирсоатович РАФИҚОВга мурожаат қилиб, учрашувнинг мақсади ва ўтказиладиган тадбирлар тўғрисида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— СССР ва АҚШ шаҳарлари билан биродарлашиш бундан ўн олти йил муқаддам, 1973 йилда бошланган эди. Ўшанда ҳар томондан бештадан шаҳар, жумладан пойтахтимиз Тошкент шаҳри билан Американинг Сиэтл шаҳри биродарлашган эди.

Ҳар иккала мамлакат биродарлашган шаҳарларининг маданий ва иқтисодий соҳадаги ҳамкорликлари айниқса 1986 йилдан кенг тараққий этди. Бунга албатта мамлакатимизда давом этаётган қайта қуриш ва ошкоралик жараёнлари ижобий таъсир кўрсатди. Биродарлашган шаҳарлар ўртасидаги алоқаларни янада тараққий эттириш ва мустаҳкамлаш ишини янги босқичга кўтарди. Ўтган йили Архангельск ва Портленд (Мэн штати), Волжск ва Кливленд Хайтс, Иркутск ва Южин, Новосибирск ва Миннеаполис, Ярославль ва Берлингтон ва бошқа шаҳарлар бир-бирларига делегациялар юбордилар ва биродарлашиш ҳақида шартнома имзоладилар. Ҳозирги кунда Совет Иттифоқи ва Американинг эллик жуфтга яқин шаҳарлари ўзаро дўстона алоқалар боғлаганлар.

Совет ва Америка шаҳарлари ўртасидаги муносабатлар кўпгина соҳаларида — маданий бойликлар алмашиш, шаҳар хўжалигини юритиш тажрибаларини ўрганиш, савдо ва иқтисодий алоқалар, тинчликни ҳимоя қилиш бўйича биргаликда мурожаатномалар қабул қилиш шаклларида намоён бўлмоқда.

Айниқса Тошкент ва Сиэтл, Одесса ва Балтимор, Ереван ва Кеймбриж, Хмельницкий ва Модесто, Душанбе ва Боулдер ва бошқа шаҳарлар ўртасидаги алоқалар ранг-баранглиги билан диққатга сазовор. Чунончи, ўтган йил апрель ойида Балтиморда Одесса мактаб ўқувчиларидан бир гуруҳи меҳмон бўлишди. Кейинчалик тошкентлик ўқувчилар ҳам АҚШга бориб келишди. Сиэтллик шифокорлар Тошкентда ўз малакаларини оширдилар. Сентябрь ойида Тошкент шаҳрида барпо этилган Тинчлик боғи Сиэтл билан биродарлик алоқаларининг чўққиси бўлди. Бу парк америкалик кўнгиллилар томонидан йиғилган маблағ ҳисобига қурилди. Қурилишда икки мингга яқин тошкентликлар ҳам қатнашдилар.

Учрашувда совет ва чет эл шаҳарлари билан алоқалар бўйича Ассоциация ва АҚШ биродарлашган шаҳарлари Ассоциацияларининг делегатлари, 46 та Совет ва Америка шаҳарларининг вакиллари иштирок этадилар. Учрашувнинг тантанали очилиш маросими 29 май куни «Интурист» маданий-ахборот марказида бўлади. Учрашув қатнашчилари Совет — Америка муносабатлари — бугун ва келгусидаги ҳамкорлик, СССР ва АҚШ ўртасида дўстликни ривожлантириш, Совет ва Америка халқлари ўртасида ўзаро ишонч ва бир-бирини тушунишда биродарлашган шаҳарлар алоқаларининг аҳамияти ва бошқа масалаларни муҳокама қиладилар. Тошкент — Сиэтл шаҳарлари ўртасида радиокўприк ташкил қилиш мўлжалланмоқда.

Шунингдек, учрашув қатнашчилари шаҳардаги меҳнат коллективларида бўладилар. Тошкент ва Тошкент области бўйлаб саёҳатга чиқадилар. Учрашув охирида СССР ва АҚШнинг етти шаҳри шерикчилик алоқалари ўрнатиш тўғрисида шартнома имзолайдилар. Булар орасида Ўзбекистоннинг Чирчиқ ва АҚШнинг Эверетт шаҳарлари ҳам бор.

Учрашув қатнашчилари 1991 йилда бўладиган СССР ва АҚШ биродарлашган шаҳарлари II Учрашувини ташкил этиш масаласини ҳам муҳокама қиладилар.

Совет Ўзбекистони пойтахтида кўпгина йирик халқаро анжуманлар ўтказилган. Бу соҳада маълум тажриба ҳам тўпланган. Шубҳасиз бу учрашув ҳам муваффақиятли ўтади.

Биз биродарлашган шаҳарлар биринчи Учрашуви қатнашчиларини самимий кутиб олар эканмиз, «Хуш келибсиз!» — деймиз.

Ассалом, Тошкент

Розанна РОЙЕР

Сиэтл ва Тошкент биродарлашган шаҳарлар комитетининг раиси

— Биз биродарлашган сиэтлликлар дўст шаҳарга бир қатор олий мақсадлар билан келдик. Делегациямиз аъзолари орасида келган бизнесменлар бу ерда асосан шаҳар хўжалигини юксалтириш мақсадида бир талай фикрларни баён этадилар. Масалан, икки шаҳар ўртасидаги туризмни ривожлантирадиган бўлсак, бунинг учун биринчи навбатда замонавий меҳмонхона керак. Унинг қурилиши ҳақида архитектор ва мутахассисларимиз фикрлашадилар. Бундан ташқари Тошкент шаҳрида транспорт қатнови учун ер остки ва устки йўлларини қуриш лозим бўлса, бу ҳақда ҳам гаплашамиз. Спорт, медицина, ишлаб чиқариш соҳаларида ҳам кенг ҳамкорлик қилиш ниятларимиз бор.

Сиэтл жаҳондаги яна 13 шаҳар билан биродарлик алоқаларини ўрнатган. Улар орасида Япониядаги Кобэ, Норвегиядаги Берген, Никарагуадаги Монагуа, Исроилдаги Биршева, Кениядаги Момбаса, Камерундаги Лимбе каби шаҳарлар бор. Рамзий қилиб айтганда Тошкент бу шаҳарлар билан ҳам дўст тутинган деб фикрлаш мумкин. Демак биродарлик ришталари ер курраси узра қулоч ёзмоқда.

Тошкентда бўладиган АҚШ ва Совет Иттифоқи биродарлашган шаҳарларининг биринчи халқаро учрашуви умумий ишимизда янги истиқболлар очиб беришига ишончим комил.

САБОТЛИ КИШИЛАРИМИЗ

Ҳусан ЗУФАРОВ,

Тошкентдаги «Матонат» инвалидлар футбол командаси капитани

— Республикамиз пойтахти Тошкентда бошланаётган биродарлашган шаҳарлар мэрларининг биринчи учрашуви қатнашчиларини самимий табриклайман. Учрашув қатнашчилари бизнинг футбол клубимизнинг ҳам ҳурматли меҳмони бўладилар. Чунки биз бу халқаро учрашувга бевосита дахлдормиз, деб ўйлайман.

«Матонат» инвалидлар футбол командаси ташкил топганига кўп бўлгани йўқ. Футболчиларимиз ўзларининг қалб ҳароратлари билан майдонда жавлон уриб, тўп сурар эканлар, бу инсон имкониятлари нақадар чексиз эканига яна бир далилдир. Ишларимиз юришиб турган пайтда бизни биродарлашган Сиэтлдаги муштарак команда билан учрашувга таклиф қилишди. Командамиздаги ўйинчилардан Султонмурод Ўтаулиев, Акбар Халилов, тренер Виктор Борисов ва мен Сиэтлда меҳмон бўлиб, дўстлар орттирдик. Сиэтл командасидаги Том, Ненси, Дии, Эскар, Жефри каби ўйинчилар билан ўртоқлашиб, тажриба алмашдик. Улар бизни шу йил сентябрь ойида Сиэтлда бўладиган халқаро инвалидлар футбол командалари турнирида қатнашишга таклиф қилишди. Биз ҳозир ана шу сафарга ҳозирлик кўряпмиз. Тошкент учрашувида биродарлашган шаҳарлар вакиллари кўмагида сафар режаларини белгилашга ҳаракат қиламиз.

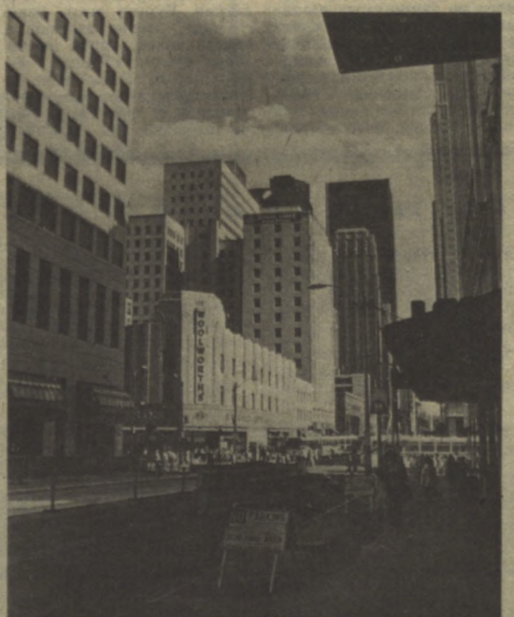

АҚШнинг Сиэтл кўчаларидан бири.

В. КОВРЕИН сурати. (ЎзТАГ).

АХБОРОТ

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● **АНДИЖОН.** Марҳамат районида бир қанча қурилишлар амалга оширилди. Қўш қаватли бинога «Ғалаба» магазини ва отахонлар чойхонаси жойлашди. «Октябрь 50 йиллиги» колхозининг «Баҳор» пионер лагери мавсумга шай қилиб қўйилди.

Ш. ТЎППАЕВ.

● **ҚЎРҒОНТЕПА.** Райондаги Энгельс номли колхоз марказида қишлоқ музейи очилди. Музейга колхоз тарихини акс эттирувчи турли экспонатлар қўйилган.

С. ҲУСАНОВ.

● **ЯНГИҚЎРҒОН.** Райондаги Мичурин номли совхоз марказида ўрнида 10 йил аввал 6 та чорвадор уйи бор эди, холос. Ҳозир бу ерда замонавий лойиҳа асосида бунёд этилган уй-жойлар қарийб 300 тага етган. Совхоз марказида чойхона, ҳаммом ва мактаб бинолари қуриб битказилди. Яна 257 хонадон учун якка тартибда уй қуришга майдон ажратилди. Бунёдкорлик ишларини Чортоқ механизациялашган кўчма колоннаси коллективи амалга оширмоқда.

А. АСРОРОВ.

● **ВОБКЕНТ.** Охунбобоев номли колхозда ташкил этилган балиқчилик хўжалиги қишлоқ аҳлининг озиқ-овқат маҳсулотига бўлган талабини қондиришга ҳаракат қилмоқда. Уч гектарлик сунъий кўлда турли хилдаги балиқлар кўпайтирилмоқда.

А. ВОҲИДОВА.

● **РОМИТАН.** Райондаги «Октябрь 50 йиллиги» совхози кейинги йилларда ободонлашди. Ҳар бири қўш квартирали иккита йирик панелли уй фойдаланишга топширилди. Бу мўлжалдаги 10 та уйдан охирги иккитасидир.

У. ФАТУЛЛАЕВ.

● **ТОШКЕНТ.** «Карвон йўллари» деб номланган катта концертдан тушган маблағ Тожикистонда табиий офатдан зарар кўрганлар учун хайрия тарзида ўтказилди.

Х. АНИЯЗОВ.

ДАВОЛАНИШ ВА ДАМ ОЛИШ УЧУН

● **Бухородаги озиқ-овқат ва енгил саноат технологияси институтининг қирқдан зиёд студенти шу кунларда билим олиш билан бирга янги санаторий-профилакторийда даволанмоқда.**

Бу ерда функционал диагностика ва физиотерапия кабинетлари, дам олиш хоналари, ўқув зали ва ошхона ишлаб турибди. Профилакторийда ҳар йили 700 дан зиёд бўлажак инженер соғлиғини мустаҳкамлаши ва машғулотларини қолдирмаган ҳолда ҳордиқ чиқариши мумкин.

Кейинги йилларда институтда студентларнинг социал-маиший шароитларини яхшилаш учун анчагина ишлар қилинмоқда. Бу ерда спорт клуби, дискотека ишлай бошлади. Тўғри, бу олий ўқув юртининг ётоқхоналарида жой ниҳоятда камлиги сезиляпти.

— Биз студентларнинг 30 процентинигина турар жой билан таъминлаганмиз, — дейди касаба союз комитетининг раиси Р. Ноғов. — Биз планлаштириш-иқтисод техникумининг ётоқхонасини ижарага олдик, лекин шунинг ўзи билан аҳволни тузатиб бўлмайди. Ётоқхона учун яна бир корпус ва институт спорт комплекси қуриш ҳақида анчадан бери гап-сўзлар бўляпти, бироқ у қуруқ гаплигича қолиб келаяпти. (ЎзТАГ).

Муҳаррир У. УСМОНОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-12-46, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.

Р — 04126. Б. — 125. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12